

Rapport 2003:5

Konjunkturbedömning för den
kommunala sektorn
hösten 2003

The logo for ÅSUB, featuring the letters 'ÅSUB' in a bold, white, sans-serif font. The letters are set against a dark blue background that is part of a larger graphic element resembling a stylized, glowing blue sphere or a series of concentric, wavy lines that create a sense of depth and movement. The overall aesthetic is modern and professional.

ÅSUB

De senaste rapporterna från ÅSUB

- 2002:3 Konjunkturläget - våren 2002
- 2002:4 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn våren 2002
- 2002:5 Den åländska näringsrätten
- 2002:6 Efterhandsutvärdering Ålands mål 5b-program 1995-1999
- 2002:7 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn - hösten 2002
- 2002:8 Konjunkturläget hösten 2002
- 2002:9 Bussiga stan
- 2003:1 Konjunkturläget våren 2003
- 2003:2 Det åländska jordbrukets framtida utvecklingsförutsättningar
- 2003:3 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn - våren 2003
- 2003:4 En snabb BNP-indikator för det privata näringslivet på Åland

Pris 10,00 €

ISSN 1455–1977

Förord

Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) gör två gånger per år en konjunkturbedömning för den kommunala sektorn på uppdrag av Ålands Kommunförbund. Rapportens huvudsakliga syfte är att förse de åländska kommunerna med aktuellt ekonomiskt underlag för en bedömning av framtidsutsikterna med särskild hänsyn till de behov som framkommer i anslutning till den årliga budgetprocessen.

Analysen av det privata näringslivet baseras bland annat på omfattande information från de åländska företagen, något som gör det nödvändigt med en tidsmässig samordning med ÅSUBs allmänna konjunkturbedömning på uppdrag av landskapsstyrelsen.

Längst fram i rapporten finns en kort sammanfattning av de viktigaste förändringarna under året och en sammanfattande prognos för de mest centrala inkomstkällorna för kommunerna.

Katarina Fellman har varit huvudansvarig för arbetet med rapporten, *Bjarne Lindström* har sammanställt huvuddelen av den allmäneconomiska bedömningen, *Maria Rundberg-Mattsson* har svarat för den regionala bedömningen av näringslivets utveckling. *Jouko Kinnunen* och *Jonas Karlsson* har bidragit med behandling av tidsserier och prognosunderlag. Bedömningen avslutades i början av oktober 2003.

ÅSUBs och Ålands Kommunförbunds samarbete kring de kommunala konjunkturanalyserna skall ses som ett långsiktigt utvecklingsprojekt där informationen och innehållet i rapporterna utvecklas efter hand. Såväl Kommunförbundet som ÅSUB tar därför gärna emot ytterligare synpunkter på innehållet i rapporterna. Om ytterligare information önskas går det bra att ta kontakt med Katarina Fellman, telefon 25493.

Bjarne Lindström
Ålands statistik- och utredningsbyrå

Sigurd Lindvall
Ålands kommunförbund

Innehåll

1. Sammanfattning.....	3
2. Inledning.....	5
3. Allmän ekonomisk översikt	6
3.1. Det internationella konjunkturläget.....	6
3.2. Konjunkturbilden på Åland	11
4. Näringslivsutvecklingen.....	17
4.1. Näringslivet som helhet.....	17
4.2. Utvecklingen inom näringslivets branscher ur ett regionalt perspektiv	19
5. Utvecklingen av den kommunala ekonomin.....	29
5.1. De kommunala nyckeltalen bekräftar svag ekonomisk utveckling.....	29
5.2. Utvecklingen av de kommunala skatteinkomsterna	31
5.3. Landskapsandelarna till kommunerna.....	41
5.4. Kommunernas samlade skattefinansiering.....	44

Bilagor

1. Sammanfattning

Under våren och sommaren har flertalet internationella konjunkturöversikter präglats av en märkbar osäkerhet om den kommande konjunkturutvecklingen. Även utvecklingen av den åländska ekonomin är för närvarande svårbedömd. Orsaken till detta är bland annat oklarheterna om de grundläggande konkurrens- och verksamhetsförutsättningarna inom den för Åland så viktiga färjnäringsen.

ÅSUBs beräkningar av Ålands BNP visar att tillväxten avtog rejält under 2001 och 2002. Förhandsuppgifterna för år 2001 pekar på en negativ reell volymutveckling inom totalproduktionen. Och de preliminära prognoserna för innevarande och nästa år tyder på en fortsatt instabil ekonomisk utveckling. För år 2004 pekar dessa prognoser på en nedgång i tillväxttakten till under enprocentsnivån, en tillväxt motsvarande mindre än hälften av 2004 års tillväxtprognos för Finland och Sverige. Bakom den krympande åländska ekonomiska tillväxten står en svagare utveckling av såväl den offentliga som den privata sektorn under nästa år.

Flera av nyckelindikatorerna pekar mot en avmattning inom den åländska ekonomin. Sysselsättningsläget är fortfarande gott, men arbetslöshetsgraden visar nu en tendens att öka samtidigt som antalet lediga platser minskar. Den tidigare så snabba befolkningsökningen har avtagit och inflationen sjunkit betydligt. Även exporten från Åland har enligt tillgänglig statistik sjunkit.

Tillväxten i kommunernas skattefinansiering beräknas ha varit negativ ifjol (*se sammanställningen nedan*). För år 2003 visar kalkylerna på en svag nominell tillväxt. För år 2004 kommer den sammantagna skattefinansieringen enligt kalkylen att vara lägre än för år 2001. Detta även i nominella termer, reellt handlar det om en nedgång på cirka 3,6 procent. Om inflationen beaktas är tillväxten från i år till år 2004 i det närmaste noll.

Inför 2004 är ett av de stora frågetecknen huruvida det allmänna avdraget kommer att vara kvar i kommunalbeskattningen enligt alternativ (a) i sammanställningen nedan, eller om avdraget kommer att slopas enligt alternativ (b), vilket landskapsstyrelsen aviserat. Om avdraget försvinner ökar kommunernas skatteintäkter, men istället kommer landskapsandelarna att sjunka. I den här rapporten presenteras kalkyler för båda alternativen, eftersom det bland annat på grund av knapp tidtabell för behandling av eventuella lagförslag har varit oklart vilket av alternativen som kommer att vara gällande nästa år. Totalt sett blir utfallet lite positivare ur kommunalt perspektiv om det allmänna avdraget bibehålls, det vill säga alternativ (a), men variationerna mellan kommunerna är stora.

Två andra aspekter har avgörande betydelse för den negativa utvecklingen av kommunernas skatteinkomster under perioden. För det första har de andelar av samfundsskatterna

(företagsskatterna) som tillfaller kommunerna gradvis sänkts ända sedan 1997. År 1997 fick kommunerna 44,8 procent av skatterna. I år utgör kommunernas andel endast 19,75 procent. Samtidigt har statens – och via klumpsumman landskapets - andel av de här skatterna ökat. För det andra har ökade avdrag i förvärvsinkomstbeskattningen dämpat utvecklingen av kommunalskatterna. Tillväxten i skatteintäkterna ökar därmed betydligt försiktigare än förvärvsinkomsterna. Riksdagen har årligen beslutat om höjda avdrag som via motsvarande beslut i Lagtinget har minskat kommunernas intäkter med flera hundratusen euro per år. Bara i år motsvarar ökningarna i avdragen minskade skatteintäkter i storleksordningen 1 miljon euro. I riket kompenseras kommunerna fullt ut för dessa förändringar, medan landskapet inte ersätter de åländska kommunerna.

Till det här mer beskattningsmässiga perspektivet skall läggas de utmaningar som den åländska passagerarsjöfarten och därmed sammanhängande näringar står inför. Kommunerna kommer, oberoende av vilken utvecklingsinriktningen blir, att få räkna med vikande skatteintäkter från sjöfartssektorn. Samtidigt har utgifterna ökat snabbt inom den kommunala sektorn, med uppemot 10 procent per år, och investeringsbehovet är fortsatt relativt stort. Flera kommuner har redan de senaste åren uppvisat negativt resultat. Nya kreativa metoder krävs för att få den kommunalekonomiska ekvationen att gå ihop.

Kommunernas samlade skattefinansiering, 1.000 euro

	2001	2002*	2003**	2004**(a)	2004**(b)
Skatteinkomster, totalt	66 487	63 170	63 259	63 665	66 750
Landskapsandelar netto, totalt	21 160	21 860	22 662	23 667	20 357
Skattefinansiering, totalt	87 646	85 030	85 921	87 332	87 106
Förändring, %	4,9	-3,0	1,0	1,6	1,4
Skattefinansiering, euro per invånare	3 400	3 269	3 272	3 310	3 302
Förändring, %	4,6	-3,9	0,1	1,2	0,9

2. Inledning

I föreliggande konjunkturanalys har den aktuella information som finns om det ekonomiska läget anpassats till den kommunala sektorns behov på Åland. De lagförslag och andra politiska beslut som berör kommunernas verksamhet och ekonomi har så långt som möjligt beaktats och de ekonomiska konsekvenserna av dem presenteras i form av tabeller och diagram. Rapporten inleds med ett kort sammandrag av det internationella konjunkturläget och en sammanfattning av läget inom den åländska ekonomin som helhet. Därefter följer en näringslivsöversikt som presenteras per bransch och region¹. Analysen är till stor del sammanställd på basen av intervjuer med företrädare för näringslivet och dess organisationer samt underlag från tjänstemän vid landskapsstyrelsens näringsavdelning. Konjunkturenkäterna bland de åländska företagen från i våras har också använts. Den här mer kvalitativa informationen kompletteras av månadsvis registerinformation om de mervärdesskatteskyldiga företagens omsättning och löneutbetalningar inklusive förskottsinnehållning.

I den senare delen av rapporten finns centrala nyckeltal för den kommunala ekonomin samt kalkyler över framtida inkomster samlad. Här finns uppgifter om hur ekonomin utvecklats under de senaste åren, om landskapsandelarna till kommunerna samt övrig ekonomisk aktivitet. Här presenteras även en kalkyl för kommunernas skatteinkomster för år 2004. I praktiken betyder det att kalkyler tagits fram för tre år, 2002, 2003 och 2004, eftersom beskattningen för ifjol slutförs först i slutet av oktober i år. Skatteinkomsterna är den viktigaste inkomstkällan för den kommunala sektorn som helhet.

Rapporten är i huvudsak upplagd så att informationen i textdelen presenteras per region eller för hela Åland. Den intresserade kan ta kontakt med ÅSUB för att få information om den enskilde kommunen.

I rapportens tabeller och diagram anger beteckningen * att uppgiften är preliminär och beteckningen ** att det är fråga om prognos eller framskrivning av utvecklingen.

¹ Regionerna är följande: Mariehamns stad; centralkommunerna Finström, Hammarland, Jomala och Lemland; randkommunerna Eckerö, Geta, Lumparland, Saltvik och Sund samt skärgårdskommunerna Brändö, Föglö, Kumlinge, Kökar, Sottunga och Vårdö.

3. Allmän ekonomisk översikt

3.1. Det internationella konjunkturläget

Under våren och sommaren har flertalet internationella konjunkturöversikter präglats av en märkbar osäkerhet om den kommande konjunkturutvecklingen. Under sensommaren och den tidiga hösten har dock allt fler positiva rapporter, inte minst från den amerikanska ekonomin, börjat märkas i konjunkturrapporteringen. Samtidigt är konjunkturbilden fortsättningsvis svag i flera av de viktigaste europeiska ekonomierna. Det stora flertalet konjunkturbedömare tycks dock nu vara eniga om att den globala konjunktursakta men säkert är på väg upp ur en ovanligt lång, om än inte exceptionellt djup, recensionsperiod. De positiva signalerna gäller även Asien, där sarsepidemin ser ut att vara under kontroll samtidigt som Kina uppvisar en god tillväxt och framtiden för den japanska ekonomin för första gången på länge ser ljusare ut. Övervägande positiva tillväxtsignaler rapporteras därtill från Ryssland och Centraleuropa. Ett annat tecken på en positivare global konjunkturbild är världshandelns volymtillväxt som efter en kraftig nedgång under 2000 och 2001 nu åter är på väg uppåt.

Den globala tillväxttendensen är trots detta ändå förhållandevis svag och behäftad med många osäkerhetsfaktorer. Den svårbedömda blandningen av positiva och negativa tendenser gör att prognoserna om den förväntade ekonomiska uppgångens faktiska storlek divergerar en del mellan olika prognosinstitut. En vanlig bedömning tycks dock vara att den globala tillväxten under innevarande år stannar på ca 3 procent och under de närmaste två åren tar klivet upp mot 3,5 till 4-procentsnivån.

Den över lag allt positivare bedömningen av den närmaste 12 - 24 månadersperiodens utveckling inom **den amerikanska ekonomin** bygger på rapporter om stigande BNP-tillväxt under årets första sex månader (2-2,5 procent på helårsbasis) och en kombination av expansiv finanspolitik, förhållandevis svag dollar samt en under senare månader klar uppgång, inte bara i konsumenternas framtidstro (*figur 1*), utan också i detaljhandeln och tjänstesektorns försäljningsvolym. Trots de många potentiella osäkerhetsfaktorerna - t ex det omfattande bytesbalansunderskottet, det snabbt växande statliga underskottet, instabiliteten i efterkrigs-Irak och därmed ett fortsatt högt oljepris - anses den amerikanska BNP-tillväxten allmänt med god marginal överstiga 2 procent i år och under nästa år stanna vid 3,5 procentsnivån (*figur 2*).

Utvecklingen inom euroområdet påverkas i högt grad av förhållandena inom den amerikanska ekonomin, men naturligtvis även av den internationella ekonomin i övrigt. Trots de allt tydligare tecknen på en begynnande USA-ledd internationell uppgång, är motsvarande tendenser ändå betydligt svagare och mer osäkra inom euroområdet, och då inte minst i de två största euroekonomierna Tyskland och Frankrike. Euroområdet nådde dock sannolikt botten på sin ekonomiska kräftgång under andra kvartalet i år med en samlad BNP-tillväxt på bara

0,4 procent (årsbasis). Trots den svaga tillväxtuppgång som därefter noterats, anses det allmänt att den samlade tillväxten under innevarande år inte ens uppnår fjolårets rekordlåga tillväxt på 0,8 procent. Flertalet bedömare ligger i stället på intervallet 0,5 – 0,7 procent.

Förtroendet för den ekonomiska utvecklingen har dock under sommaren hämtat sig något, inte bara bland konsumenterna (*figur 1*), utan också inom näringslivet. Inköpsindex för industrin såväl som tjänstesektorn har sålunda börjat stiga under senare månader, dock från fortsättningsvis mycket låga nivåer. Bakom de positiva nya signalerna ligger framför allt den växande aktiviteten inom de amerikanska och asiatiska ekonomierna och en under våren och sommaren förstärkt dollarkurs (*figur 5*), något som förbättrat konkurrenskraften för den europeiska exportindustrin. En annan positiv faktor är tecknen på en minskad och under kommande år förhållandevis låg inflationsnivå (1,5-2,0 %). Det låga inflationstrycket gör att den europeiska centralbanken (ECB) kan bibehålla den låga och för investeringar och konsumtion förmånliga styrräntan på ca 2 procent (*figur 3*). Även 1 – 12 månaders Euriboräntorna ligger på motsvarande sätt lågt (*figur 4*).

Hittills är dock de mer konkreta indikatorerna på ett europeiskt uppsving i termer av växande investeringar, ökad industriproduktion och export ändå förhållandevis svaga. På grund av en mycket långsam ökning i arbetskraftsefterfrågan förväntas arbetslösheten kvarstå på nuvarande höga 9-procentsnivån åtminstone fram till slutet av nästa år. De senaste veckornas förstärkning av euron i förhållande till dollarn understryker osäkerheten i bedömningen av euroområdet tillväxtförutsättningar. Sammantaget pekar detta ändå fram emot en gradvis ökande tillväxt inom euroområdet, en tillväxt som redan under nästa år bör kunna uppgå till strax under 2-procentsnivån (*figur 2*).

Den **svenska ekonomin** har under senare tid uppvisat en hyfsad tillväxttakt – åtminstone med genomsnittliga europeiska ögon sett. Enligt nyligen publicerade data från Eurostat låg den svenska tillväxten under andra kvartalet i år på 1,5 procent medan motsvarande siffra för EMU-länderna stannade på 0,2 procent. Den förhållandevis goda tillväxten är främst driven av låga räntor (*figur 3*) och växande konsumentoptimism (*figur 1*). Botten bedöms nu vara nådd för investeringarna som med draghjälp av låga räntor och sakta växande produktion beräknas ge ett mer påtagligt positivt BNP-bidrag från och med slutet av innevarande år. Detta gäller även för exporten som, tack vare en förbättrad efterfrågesituation i omvärlden, sedan början av detta år åter visar något mer positiva tillväxtsiffror. Under nästa år beräknas den svenska exportvolymen öka med ca 6 procent.

Den samlade effekten av den trots allt rätt svaga uppgången i omvärlden och den först mot slutet av året mer påtagliga produktionsförbättringen, gör dock att den samlade BNP-tillväxten under innevarande år sannolikt kommer att stanna någonstans kring 1,5 procentsnivån. Under 2004 förväntas dock den svenska tillväxten, med draghjälp från ökade investeringar och en växande export, nå upp till en nivå på ungefär 2,5 procent (*figur 2*).

Svenskarnas nej till EMU och euron förväntas inte medföra några mer omfattande effekter på den nu aktuella svenska konjunkturcykeln. Efter folkomröstningen har kronan kraftigt förstärkts (*figur 5*) och räntetrycket är snarare neråt än uppåt. På litet längre sikt kan dock mer djupgående negativa effekter i form av minskade utländska investeringar, valutainstabilitet och andra valutagränsproblem inte uteslutas.

Den så vanliga eftersläpningen mellan ökad arbetskraftsefterfrågan och en uppgång i produktionen förväntas medföra att arbetslösheten till och med stiger något under innevarande år jämfört med fjolårsnivån på 4 procent. Under de två kommande åren förväntas dock uppgången i totalproduktionen medföra en gradvis förbättring av sysselsättningssituationen. Den svenska riksbankens centrala målsättning för inflationen är 2 procent på årsbasis. På grund av skenande elpriser och höga oljepriser översteg inflationstakten detta mål under första delen av innevarande år. Sedan mars-april har dock prisökningstakten fallit tillbaka.

Fjolårets svaga ekonomiska tillväxt och expansiva ekonomiska politik minskade det offentliga sparandet från 4,6 till 1,1 procent av BNP. I år beräknas den offentliga sparkvoten sjunka ända ner till omkring 0,5 procent av BNP. Det offentliga finansiella sparandet ligger således nu rätt långt under det av riksdagen satta långsiktiga målet om ett överskott på 2 procent i genomsnitt (över en konjunkturcykel). Den offentliga bruttoskulden minskar dock fortfarande.

Den **finska ekonomin** uppvisade en jämfört med övriga euroområdet rätt god BNP-tillväxt under fjolåret: 2,2 procent jämfört med eurogenomsnittet på endast 0,8 procent. Bakom tillväxten låg en mycket god exportutveckling. Från slutet av 2002 och särskilt under första halvan av innevarande år sjönk dock den ekonomiska aktiviteten påtagligt, främst som en följd av en klar nedgång i exporten. Under det första kvartalet 2003 var sålunda nettoexporten för Finlands del negativ. Orsaken till exportnedgången var framför all den kombinerade effekten av den svaga internationella konjunkturbilden och en i förhållande till dollarn allt starkare euro (*figur 5*). Under året som helhet beräknas den finska exportvolymen enbart gå upp med 1,5 procent.

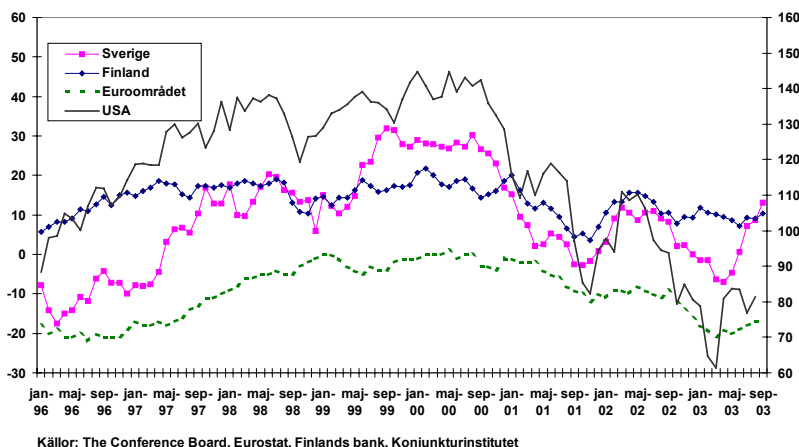
Kräftgången i exporten och åtföljande låga tillväxtnivå inom ekonomin som helhet ser dock ut att ha nått botten under andra kvartalet detta år. Sedan våren och försommaren ser de finska tillväxtförutsättningarna åter något bättre ut, och enligt flera konjunkturexperter står landet nu inför en uppgång efter en treårsperiod av förhållandevis låg ekonomisk tillväxt. Förutom en fortsatt hög privat konsumtion och växande konsumentförtroende (*figur 1*), medverkar här indikationerna på en begynnande internationell återhämtning. Detta förväntas leda till att den negativa tendensen under årets första del bryts och att en uppgång under årets andra halva medför att BNP-tillväxten under året som helhet trots allt kommer upp över enprocentsnivån (*figur 2*). Den viktigaste faktorn bakom årets tillväxt torde vara den privata konsumtionen som går starkt fram med god draghjälp av en stegring i hushållens disponibla inkomster som i år beräknas uppgå till omkring 3 procent.

Flera faktorer medverkar till en över lag något mer optimistisk bedömning av den finländska ekonomins tillväxtförutsättningar under de närmaste åren framöver. Ett förhållandevis lågt kapacitetsutnyttjande, låga räntor och statliga skattesänkningar borgar således för fortsatt stark inhemsk konsumtionsvolym utan någon större risk att detta leder till några mer kännbara prisstegringar. Inflationen beräknas till och med att sjunka något under innevarande år och nästa jämfört med år 2002 – från 1,6 procent till en bit under 1 procent. Sammantaget medför dessa förhållandevis positiva ekonomiska signaler att den samlade tillväxten inom finsk ekonomi bör kunna stiga till 2-3 procent/år under den närmaste 1-2 årsperioden (figur 2).

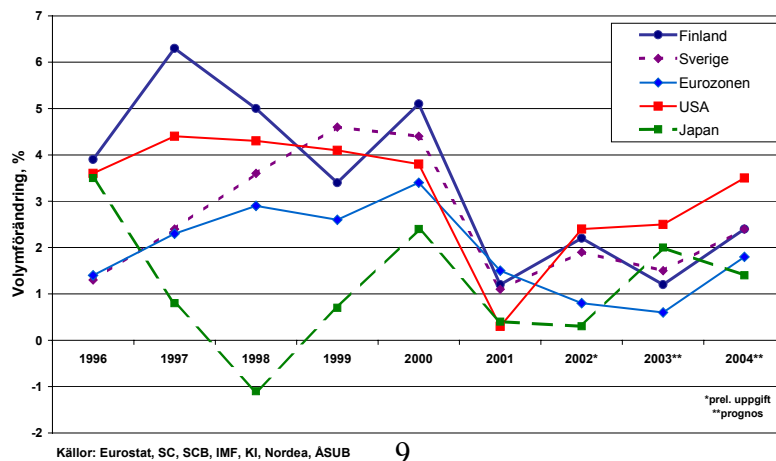
Det finns dock en del orosmoln gällande den offentliga ekonomin, där inkomsterna framöver ser ut att öka betydligt långsammare än utgifterna. Det här betyder att det tidigare så stabila överskottet i statens finanser sannolikt kommer att försvinna under innevarande och nästa år. Den kommunala sektorns ekonomi går sedan en tid tillbaka på minus, något som förväntas fortsätta, eller till och med förvärras, åtminstone under innevarande år och nästa.

Den mest negativa bilden av den finska ekonomin återfinns inom arbetsmarknaden. Den sedan många år tillbaka höga arbetslöshetsnivån på över 9 procent förväntas bestå som en följd av fortsatt lågt kapacitetsutnyttjande och olika typer av strukturproblem på arbetsmarknaden. Först under 2005 förväntas en svag tillbakagång i arbetslöshetsgraden.

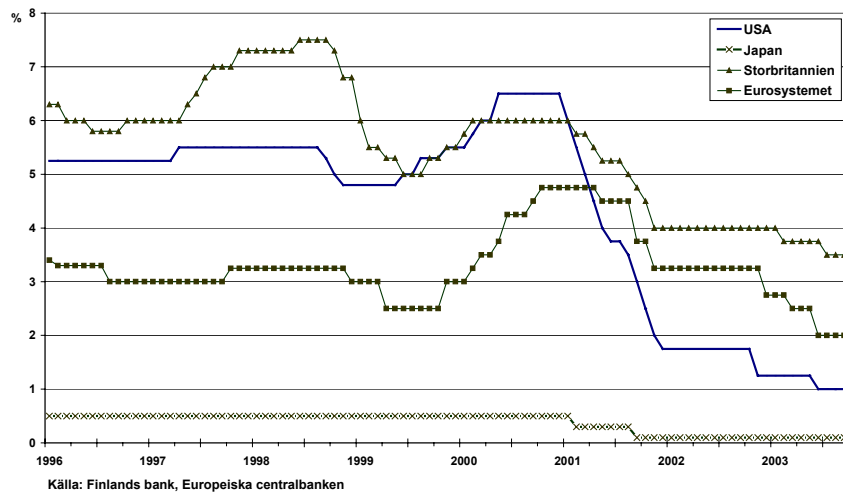
Figur 1: Konsumenternas framtidstro i USA, EU, Finland och Sverige

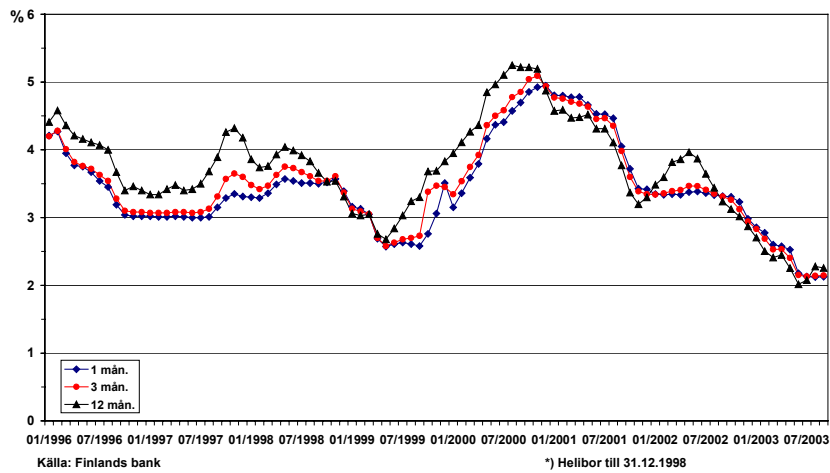
Figur 2: BNP-tillväxten 1996- 2004, procent

Figur 3: Centralbanksräntor

Figur 4: Euriborräntor, månadsdata*

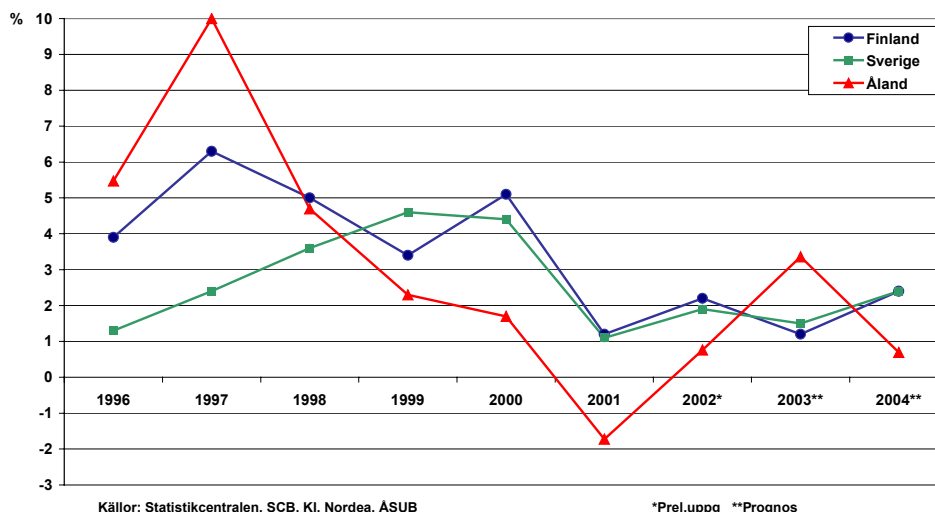
Figur 5: Euro i svenska kronor och US-dollar

3.2. Konjunkturbilden på Åland

Den åländska ekonomin växte stadigt under senare delen av 1990-talet. ÅSUBs beräkningar av Ålands BNP visar dock att tillväxten avtog rejält under 2001 och 2002². Förhandsuppgifterna för år 2001 pekar på en negativ reell volymutveckling inom totalproduktionen. De preliminära prognoserna för innevarande och nästa år tyder på en instabil ekonomisk utveckling. Under innevarande år ser det sålunda ut som om tillväxten åter kliver upp på den internationellt sett mycket goda 3,4 procentsnivån. Den preliminära kalkylen för nästa år pekar dock åter på en nedgång i tillväxttakten till under enprocentsnivån, en tillväxt motsvarande mindre än hälften av 2004 års tillväxtprognos för Finland och Sverige (figur 6). Bakom den krympande åländska ekonomiska tillväxten står enligt ÅSUB-prognosen en svagare utveckling av såväl den offentliga som den privata sektorn under nästa år. En av huvudorsakerna till den reducerade tillväxten inom det privata näringslivet är de utflaggningar inom färjsektorn som genomförts under innevarande år.

Figur 6: BNP-tillväxten på Åland i jämförelse med Finland och Sverige

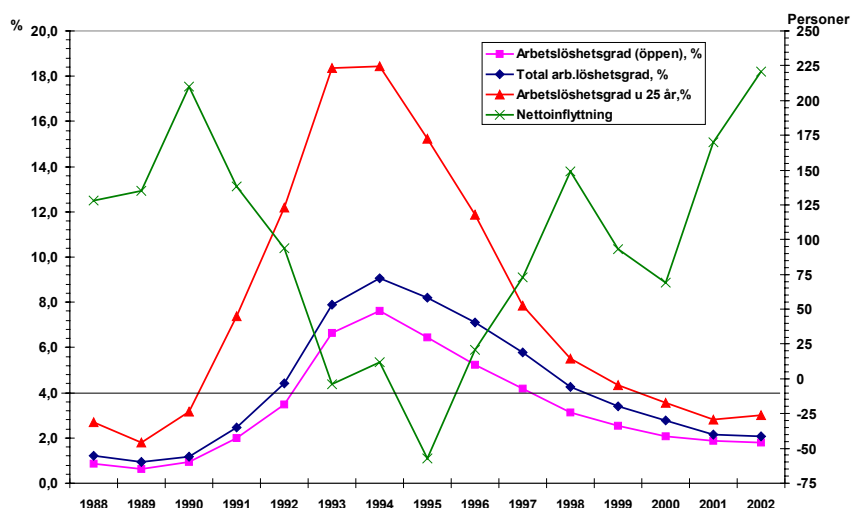
Utvecklingen av den åländska ekonomin har under senare år blivit allt mer svårbedömd. Orsaken till detta är oklarheterna om de grundläggande konkurrens- och verksamhetsförutsättningarna inom den för Åland så viktiga färjnäringsen. Ovan redovisade prognos utgår från att inga nya utflaggningar genomförs under 2004. Om så ändå skulle ske påverkas dock prognosutfallet på ett märkbart sätt i negativ riktning och skulle, särskilt om utflaggningarna sker redan i början av året, till och med kunna leda till en negativ ekonomisk tillväxt (nedgång i BNP-volymen) under 2004. Som framgår av analysen av sjöfartsbranschen i avsnitt 3.3 så är situationen när det gäller det regelverk och den skattelagstiftning som i hög grad styr de åländska färjrederiernas konkurrenskraft i förhållande till andra flaggor (främst den svenska, men även den estniska och andra baltiska flaggor) alltfjämt oklar. Detta leder inte bara till

² ÅSUB reviderar för närvarande inom ett utvecklingsprojekt både metoderna och det använda dataunderlaget vid framräkningen av nationalräkenskapsdata, varför uppgifterna för 2001 och framåt kan komma att justeras framöver.

betydande osäkerhet om de närmaste årens utveckling av Ålands volymmässigt absolut viktigaste näring, utan också beträffande de långsiktiga omställningsproblemen för Ålands övriga ekonomi som en mer omfattande utflaggning av tonnage (och arbetsplatser) skulle medföra.

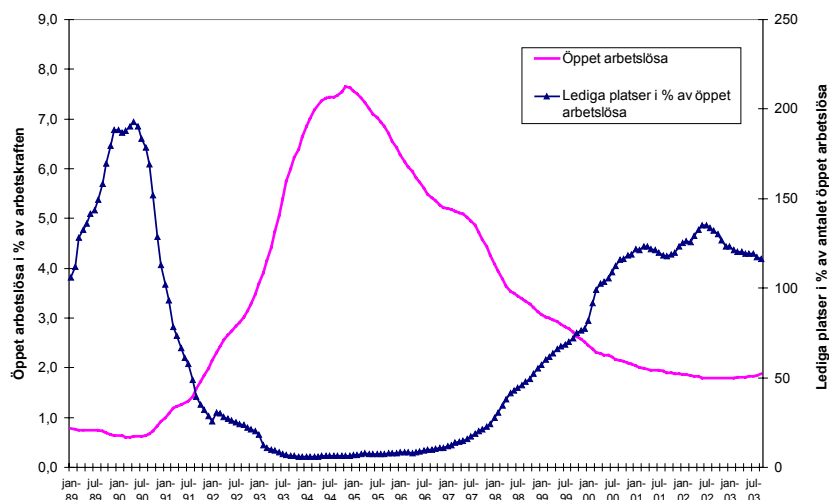
En kommande utflaggning av åländska sjöarbetsplatser till Sverige medför därtill sannolikt att en växande del av den på Åland bosatta arbetskraften framöver får sin lön i svenska kronor. Detta betyder att deras köpkraft på Åland kommer att styras av kronkursen i förhållande till euron, något som ytterligare späder på den fortsatta valutainstabilitet - inte minst för turismen och delar av exportindustrin - som resultatet av den nyligen genomförda svenska EMU-folkomröstningen innebar. Den nedgång i kronkursen som ett svenskt nej till euron förutsågs innebära har dock hittills inte besannats. Kronan har istället stärkts (*figur 5*) vilket gynnat såväl den lokala köpkraften för de ålänningar som redan arbetar på svenskflaggade fartyg som konkurrenskraften för den del av näringslivet som är beroende av export till Sverige.

Figur 7: Arbetslöshetsgrader och nettoinflyttning

Sedan ett par år tillbaka ligger den åländska **arbetslösheten** relativt stabilt kring den internationellt sett mycket låga 2-procentsnivån. Under fjolåret stannade den totala arbetslöshetsgraden på 2,1 procent och den öppna arbetslösheten på 1,8 procent. I september 2003 var den totala arbetslöshetsgraden 2,2 procent och den öppna arbetslöshetsgraden 2,0 procent, vilket representerar en svag uppgång jämfört med motsvarande månad i fjol. Den övergripande bilden av arbetsmarkanden är dock fortsättningsvis att sysselsättningsläget på Åland är gott. För ungdomsarbetslösheten ser situationen dock inte fullt så ljus ut, arbetslöshetsgraden bland personer under 25 år steg från 2,8 procent år 2001 till 3,0 procent år 2002 (*figur 7*). I september innevarande år var ungdomsarbetslösheten uppe i 5,0 procent mot 4,3 procent under samma månad ifjol. Andelen arbetslösa bland personer som är 55 år och äldre har fortsatt att sjunka långsamt och var 1,9 procent i september i år mot 2,1 procent samma månad ifjol. Långtidsarbetslösheten, alltså personer som varit arbetslösa i minst 6 månader, ligger relativt stabilt på den låga nivån kring 0,4 procent.

Figur 8: Trender i öppen arbetslöshet och lediga platser

Den sedan 1997-98 så snabba ökningen i det åländska arbetsplatsutbudet bröts i samband med den allmänna konjunkturförsämringen för ett par år sedan. Efter en svacka under andra halvan 2001 och början av fjolåret, steg antalet lediga platser i förhållande till antalet öppet arbetslösa åter till en mycket hög nivå under våren och försommaren 2002. Därefter minskade antalet lediga platser både i absoluta tal och i förhållande till antalet arbetslösa (*figur 8*). Arbetsmarknadsläget har gradvis försvagats under våren och sommaren. Under september månad översteg sålunda antalet arbetslösa antalet lediga platser med ca 50 procent.

Flyttningsrörelsen till och från Åland har starka samband med läget på arbetsmarknaden (se *figur 8*). Den lägre inflyttningen åren 1999 och 2000 kan till stor del förklaras av en anmärkningsvärt låg bostadsproduktion under slutet av 1990-talet. Nettoinflyttningen har dock ökat markant de senaste två åren och uppgick till hela 229 personer ifjol (177 personer 2001). Inte sedan 1970-talet har nettoinflyttningen varit så hög. Bakom nettouppgifterna ligger betydligt större bruttoflyttningsrörelser.

År 2003 beräknas nettoinflyttningen åter sjunka något som ett resultat av den tilltagande osäkerheten inom den åländska ekonomin och en något sämre arbetsmarknadssituation. Enligt ÅSUBs senaste prognos kommer nettoinflyttningen fortfarande dock att vara klart positiv, kring nivån 120 personer³.

Den tilltagande inflyttningen har varit möjlig genom att antalet **färdigställda bostäder** ökat under de senaste åren. Såväl de beviljade byggloven som de färdigställda bostädernas antal ökade med ca 23 procent år 2001. Under fjolåret uppgick byggloven till hela 307 stycken, en

³ Sedan prognosen gjordes har nya preliminära uppgifter om befolkningsrörelsen för det 3:e kvartalet 2003 offentliggjorts. Dessa uppgifter tyder på att såväl nettoutflyttningen som den totala befolkningsökningen blir betydligt lägre än prognosen.

ökning med ca 14 procent jämfört med året innan. Samtidigt växte antalet färdigställda bostäder under 2002 till 208 stycken - motsvarande en tillväxt i den åländska byggvolymen jämfört med året innan på hela 30 procent. Fram till och med maj i år hade drygt 140 nya bostadsbygglov beviljats, ett tal som indikerar en sannolik nedgång för hela året jämfört med fjolårets volym.

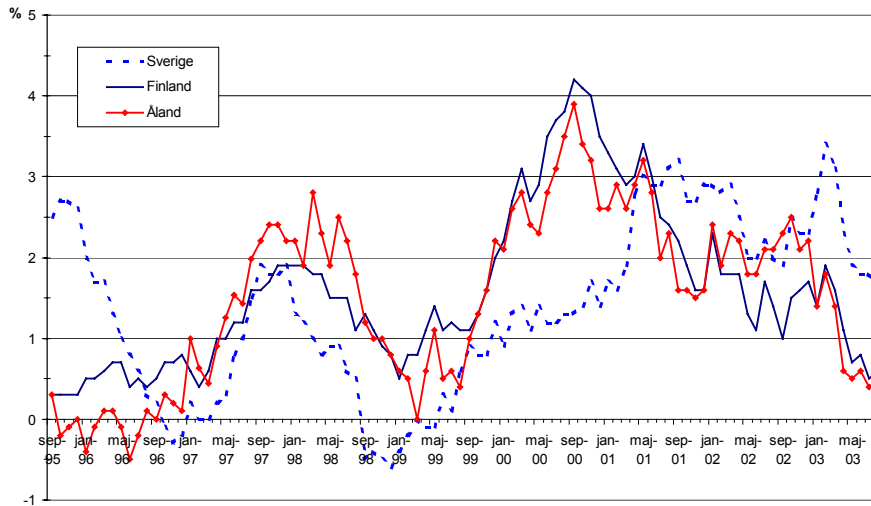
Under år 2002 startades 170 **nya företag** på Åland, vilket var en liten ökning jämfört med året innan (159 nya företag). Samtidigt avslutade 112 företag sin verksamhet under 2002 (119 stycken år 2000). **Företagsnedläggningar** återfanns framför allt inom branscherna byggverksamhet, handel, hotell- och restaurangverksamhet samt fastighetssektorn. Samtidigt är det också inom dessa branscher huvuddelen av nyetableringsverksamheten förekom, något som ledde till att det största nettotillskottet av nya företag även stod att finna inom dessa branscher. Det samlade nettotillskottet av nya företag steg från 40 stycken 2001 till 58 stycken år 2002. Den bransch som enligt statistiken bidrog med det största nettotillskottet av nya företag var byggsektorn (13 nya företag) följd av handeln, fastighetssektorn och personliga tjänster (med 8 nya företag netto vardera). Enligt den senaste tillgängliga statistiken etablerades 45 nya åländska företag under det första kvartalet innevarande år. Dessa nyetableringar återfinns främst inom handeln, personliga tjänster och tillverkningsindustrin. Någon nedläggningsstatistik för samma kvartal är inte ännu tillgänglig. Enligt Ålands tingsrätt har dock fem företagskonkurser anhängiggjorts fram till slutet av september.

Tillgången på information om det egentliga värdet på **handeln till och från Åland** är tillsvidare bristfällig eftersom handeln med Finland inte täcks in av nu tillgänglig statistik. Enligt statistik från Mariehamns distriktstullkammare över *utrikesvaruhandeln* har exporten från Åland till utlandet minskat med cirka 6,8 procent från 2001 till 2002, medan importen från utlandet procentuellt ökat lika mycket. Värdet på importen är dock mer än dubbelt så högt som värdet på exporten. Underskottet i utrikeshandelsbalansen har därmed ökat under fjolåret. Fraktmängderna till och från Åland (i ton) fungerar som en indikator på den totala externa varuhandeln. Utvecklingen av fraktmängderna bekräftar i stort distriktstullkammarens statistik. Fraktmängderna från Åland har under den senaste femårsperioden vuxit relativt stadigt fram till senaste årsskifte då fraktmängderna började minska. Fraktmängderna till Åland har däremot efter en femårsperiod med sjunkande volymer nu sedan ett år tillbaka börjat öka igen. Även frakterna hit är dock mer än dubbelt så omfattande som frakterna från Åland.

Marknadsräntorna har sjunkit stadigt sedan sommaren. Den för bolån vanliga referensräntan tolv månaders euribor har fortsatt att sjunka sedan vårens bedömning. I februari i år var tolv månadersräntan 2,5 procent i medeltal, i september låg de genomsnittliga dagsnoteringarna under 2,3 procent. Under sommarmånaderna låg räntan under några veckor till och med runt 2,0 procent. Enligt de senaste dagsnoteringarna i mitten av oktober rör sig tolv månadersräntan runt 2,3 procent. Tack vare den låga räntenivån är kreditefterfrågan fortsättningsvis hög.

Den **åländska inflationstakten** har sjunkit de två senaste åren. Den genomsnittliga inflationen stannade år 2002 på 2,1 procent efter att ha varit 2,3 procent år 2001. Sedan andra halvan av fjolåret har inflationstakten varit avtagande. Under den senaste tolv månadersperioden (augusti 2002-augusti 2003) steg priserna enbart med 0,5 procent (*figur 9*).

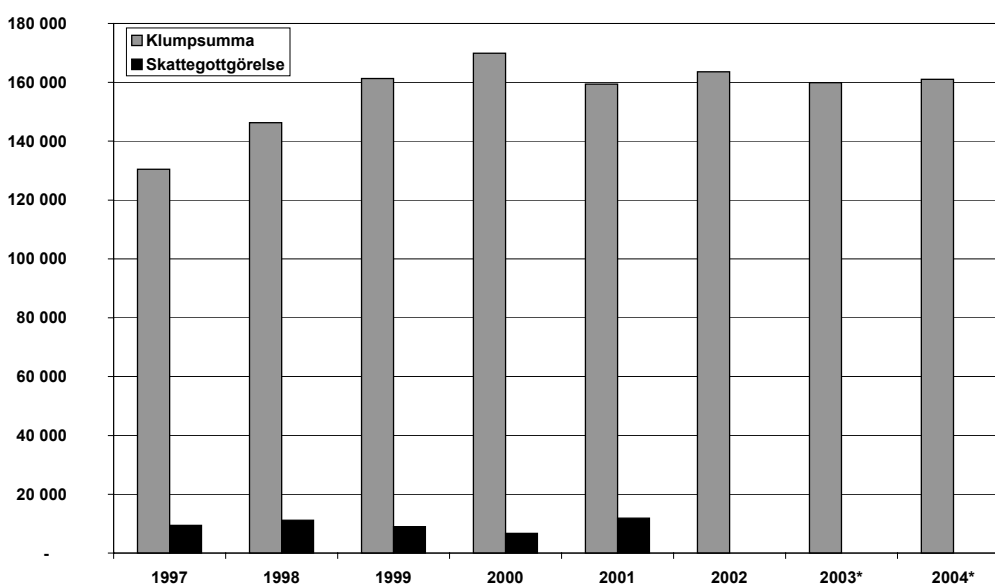
Figur 9: Inflationstakten

Landskapets ekonomi har försvagats betydligt de senaste två åren. Budgeten finansieras till stor del av den så kallade klumpsumman, en avräkningsinkomst om 0,45 procent av statens inkomster exklusive upplåning. Under slutet av 1990-talet ökade klumpsumman förhållandevis snabbt. En delförklaring till den ökningen utgjorde effekterna av utförsäljningen av statliga aktier. År 2001 bröts trenden, avräkningsbeloppet stannade då på 159,4 miljoner euro och för år 2002 uppgick summan till 163,6 miljoner euro (*figur 10*). Förskottet för år 2003 har fastställts till 159,9 miljoner euro och för år 2004 till 161 miljoner euro. Avmattningen inom den finska ekonomin samt de ökade avdragen och justerade skatteskalorna dämpar utvecklingen av statens inkomster och därmed även inkomsterna för landskapet. Det verkar således som om nivån för avräkningsbeloppet planat ut på en relativt stabil nivå efter expansionsåren. Hotbilden ligger nu kanske främst i ett ytterligare försämrat sysselsättningsläge på den finländska arbetsmarknaden. Samtidigt har landskapets utgifter fortsatt att stiga, personalkostnaderna ökade enligt landskapets bokslut med 8,2 procent mellan 2001 och 2002. Även investeringsbehovet har varit stort.

Den så kallade skattegottgörelsen, det vill säga den del av landskapets direkta skatter som överstiger 0,5 procent av de influtna direkta skatterna i Finland, sjönk till 6,75 miljoner euro för år 2000 (*figur 10*). År 2001 steg summan åter till 11,85 miljoner euro. För skattegottgörelsens del är systematiken den att den gottgörelse som erläggs år 2003 baseras på 2002-års skatteintäkter som fastställs vid månadsskiftet oktober-november. För de närmaste åren beräknas skattegottgörelsen stanna runt 10 miljoner euro.

Figur 10: Utvecklingen av landskapets klumpsumma och skattegottgörelse, 1.000 euro

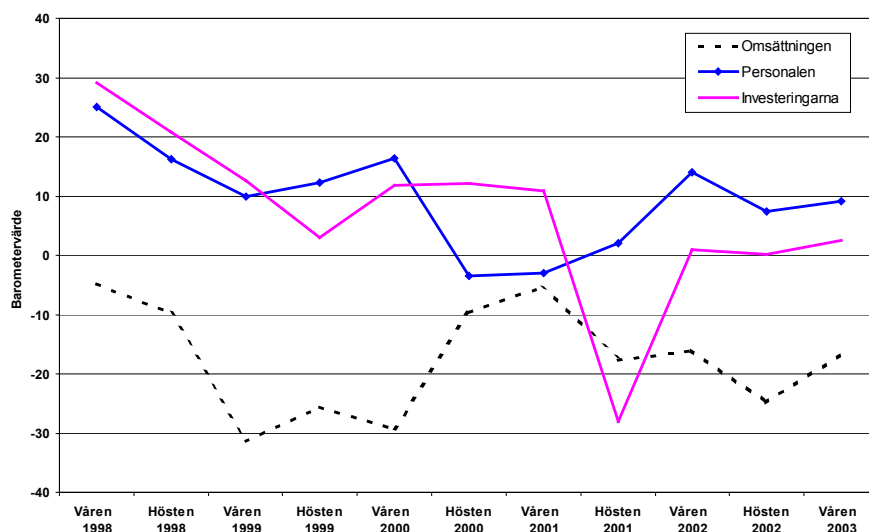
4. Näringslivsutvecklingen

4.1. Näringslivet som helhet

Analysen av läget inom det privata näringslivet grundar sig på uppgifter om företagens omsättning och lönekostnader från Statistikcentralens mervärdesskatteregister samt på resultaten från vårens konjunkturbarometerundersökning. Därtill har nyckelpersoner från vissa branscher och branschorganisationer kontaktats.

I samband med vårens konjunkturöversikt sammanställdes för sjätte året i rad en **konjunkturbarometer** som baseras på ett urval åländska företag, med en viss tonvikt på de större företagen. Frågorna gällde företagets syn på den egna branschens dagsaktuella konjunkturläge och framtidsutsikter för den närmaste 12-månadersperioden, alltså fram till och med första kvartalet 2004.⁴

Figur 11: Konjunkturförväntningarna inom den privata sektorn 1998-2003

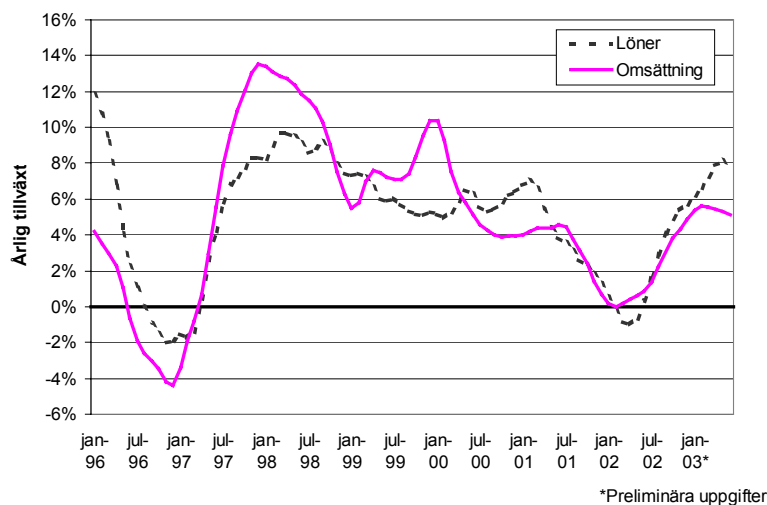
Som framgår av *figur 11* ovan så har de inom det privata näringslivet så centrala konjunkturindikatorerna gällande synen på den framtida omsättningen, personalstorleken och investeringarna generellt sett haft en svagt positiv utveckling sedan slutet av föregående år. Detta gäller särskilt förväntningarna på personalstyrkans storlek och investeringsbehovet som efter en långsiktigt nedgående trend, som gav direkt negativa förväntningsvärden under 2001, nu åter ser betydligt mer positiva ut. Den exceptionellt kraftfulla nedgången i investeringsförväntningar under hösten 2001 härrör främst från rederinäringsen, och avspeglar sannolikt den skärpning i osäkerhet om näringsens framtid under hemmaflagg som följde på de förbättringar i den svenskflaggade sjöfartens verksamhetsförutsättningar som då var aktuella.

⁴ För en närmare redovisning av undersökningens uppläggning och de frågor som ställdes till företagen, se ÅSUB Rapport 2003:3 (*Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn våren 2003*)

Även när det gäller förväntningar på omsättningen har tendensen nu förstärkts en aning efter de senaste årens nedgång, men dock på en fortsatt negativ allmän konfidensnivå. Den allmänna uppgången i företagens förväntningar om nya investeringar och växande personal avspeglar sig inte i bedömningen av den egna branschens framtidsutsikter under perioden fram till början av nästa år. Ett vanligt drag i de åländska företagens syn på konjunkturläget är att man är mer pessimistisk om den egna branschens verksamhetsförutsättningar som helhet än när det gäller det egna företags framtidsmöjligheter.

En analys av omsättnings- och lönekostnadsutvecklingen inom näringslivet på basen av de mervärdesskatteskyldiga **företagens månadsrapporter till skattemyndigheten** kompletterar den bild av utvecklingen som barometerdata ger. Den här informationskällan beskriver den verkliga utvecklingen inom den åländska ekonomin med bara några få månaders eftersläpning. I den här rapporten hade ÅSUB tillgång till omsättnings- och löneuppgifter fram till och med juni 2003. Uppgifterna för det senaste halvåret är preliminära, eftersom en viss underrapportering kan förekomma på grund av sent inlämnade månadsrapporter till skattemyndigheten.

Figur 12: Omsättningens och lönekostnadernas utveckling

I *figur 12* åskådliggörs företagens årliga tillväxttakt enligt mervärdesskatteregistret med avseende på **omsättningens och lönekostnadernas utveckling**⁵ sedan år 1996 fram till och med juni 2003. Figuren visar att omsättningens såväl som lönekostnadernas årliga tillväxttakt varit långsiktigt sjunkande efter högkonjunkturen i slutet av 1990-talet och ända fram till början av fjolåret. Därefter har såväl omsättningen som lönevolymerna åter stigit på ett mer påtagligt sätt. Den årliga tillväxttakten var sålunda under försommaren åter upp på samma

⁵ De faktiska uppgifterna har säsongrensats och därefter har den procentuella tillväxttakten beräknats från motsvarande månad föregående år på basen av tidsseriens trendkomponent.

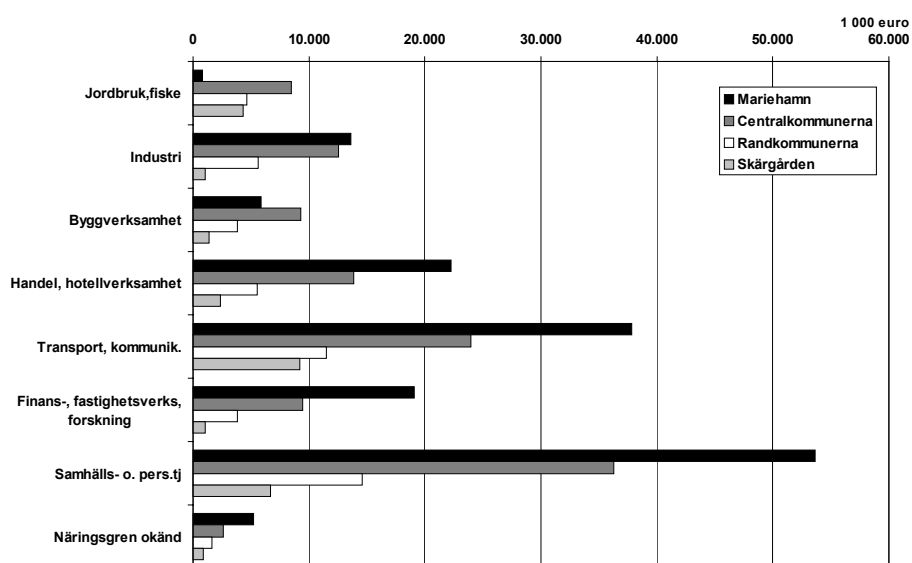
nivå som under högkonjunkturåren 1999-2000. Som också framgår av figuren har uppgången dock varit mer påtaglig när det gäller lönevolymerna än för företagens bruttoförsäljning, något som i längden inte är bra för produktiviteten och konkurrenskraften inom det åländska näringslivet. Utvecklingen av omsättningen och lönekostnaderna regionvis åskådliggörs i fyra figurer i bilagan⁶.

4.2. Utvecklingen inom näringslivets branscher ur ett regionalt perspektiv

För att ge en mer nyanserad bild av näringslivets utveckling presenteras regionaliserade uppgifter från vårens konjunkturbarometer samt uppgifter om tre näringssektors omsättningsutveckling per region. De åländska kommunerna har delats in i fyra grupper: Mariehamns stad; centralkommunerna Finström, Hammarland, Jomala och Lemland; randkommunerna Eckerö, Geta, Lumparland, Saltvik och Sund samt skärgårdskommunerna Brändö, Föglö, Kumlinge, Kökar, Sottunga och Vårdö. Näringslivets branscher har indelats i tre övergripande näringssektorer för att säkra ett acceptabelt antal svar per bransch och region. De tre näringssektorerna är: 1) parti- och detaljhandel, 2) alla andra serviceföretag, inklusive inkvarterings- och restaurangnäringen, transportföretag, finanssektorn samt företagstjänster och privata tjänster samt 3) industri inklusive, vatten- och elförsörjning, byggverksamhet samt primärnäringsföretag.

Figur 13 nedan beskriver de enskilda branschernas betydelse för inkomstbildningen i respektive region. Eftersom de olika branschernas betydelse varierar stort kan bilden vara bra att hålla i minnet när utvecklingen inom näringslivet analyseras.

Figur 13: Den sysselsatta befolkningens skattepliktiga inkomster efter region och näringsgren

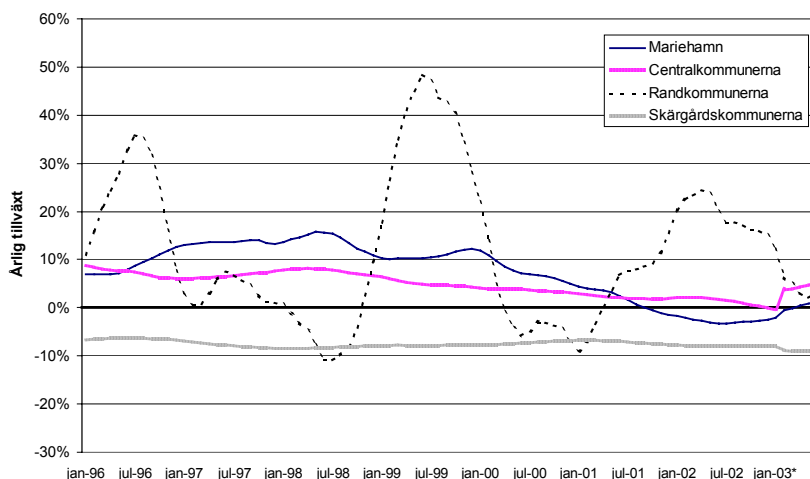

⁶ Lönesummorna är pendlingsjusterade, det vill säga att löneindexet är ett viktat genomsnitt från de regioner där invånarna i den aktuella regionen arbetar, medan omsättningssiffrorna beskriver den egna regionens utveckling.

Utvecklingen inom handeln

Bilden av handeln för Åland som helhet har varit rätt stabil och ljus i de senaste konjunkturundersökningarna med positiva förväntningar på lönsamheten. Detta gällde även den senaste vårbarometern. Utvecklingen under sommaren och inledningen av hösten har bekräftat den allmänt taget ljusa bilden. Ålänningarnas konsumtion är fortsatt hög och upplevs av delar av handeln ha förbättrats ytterligare under innevarande år. Branschen genomgår dock en gradvis förskjutning mot de största och mer centralt lokaliserade enheterna, medan småbutikerna, särskilt inom dagligvaru- och fackhandeln, får det allt svårare att klara konkurrensen. De nyinvesteringsplaner som finns gäller också nästan uteslutande utvecklingen av de större detaljhandelsenheterna. Tendenserna av en centralisering av marknaden bekräftas även av handelsföretagens svar i vårens konjunkturbarometer.

Figur 14: Omsättningens utveckling inom handeln per region

Då man jämför utvecklingen av handelns omsättning per region, ser man att företagen i randkommunerna kan visa på perioder av betydande omsättningsökning varvade med perioder med negativa tillväxtsiffror. Våren 2002 var den årliga tillväxttakten nästan 25 procent, men har därefter blivit långsammare (3 procent i juni 2003). Handelsföretagen i Mariehamn däremot visar en relativt stabil utveckling av omsättningen med en årlig tillväxttakt på över 10 procent fram till början av år 2000. Den årliga tillväxttakten blev därefter långsammare och till och med negativ under en period (hösten 2001 till våren 2003), en början till återhämtning kan dock skönjas.

Utvecklingen av handelns omsättning i centralkommunerna uppvisar en svagt neråtgående trend ända från mätperiodens början, men från och med våren 2003 har omsättningens årliga tillväxttakt blivit snabbare. Inom handelsföretagen i skärgården har omsättningens årliga tillväxttakt varit negativ (ca -6-8 procent) under hela den period som ÅSUBs register

omfattar. Sedan början av innevarande år sjönk tillväxttakten ytterligare något inom handeln i skärgården, i motsats till utvecklingen i företagen i centralkommunerna och Mariehamn. Denna utveckling bekräftas av handelsföretagens svar i konjunkturbarometern.

Enligt vårens konjunkturbarometer hade handelsföretagen i centralkommunerna och i Mariehamn en positiv framtidssyn angående nästan samtliga indikatorer. Företagen i Mariehamn och i synnerhet i centralkommunerna var även positivt inställda till att nyanställa personal under innevarande år. Dessutom var investeringsviljan positiv bland centralkommunernas företag. Den hårda konkurrensen upplevs vara det största hindret av handelsföretagen i Mariehamn och i centralkommunerna. Därtill upplevs skattegränsen vara begränsande speciellt av företagen i Mariehamn.

Konjunkturutsikterna inom handelsföretagen i randkommunerna var däremot dystra och företagen planerar nedskärningar i antalet anställda under innevarande år, vilket är förståeligt med tanke på det senaste årets omsättningsutveckling (se *figur 14*). Handelsföretagen i randkommunerna uppgav att lönebikostnaderna och centraliseringen av marknaden utgör de största hindren för utvecklingen av företaget.

Handelsföretagen i skärgården ser trots den negativa utvecklingen positivt på den egna branschens framtidsutsikter liksom på den framtida utvecklingen av lönsamheten. Den svaga efterfrågan på produkterna upplevs som det största hindret för utvecklingen av handeln i skärgården.

Utvecklingen inom servicesektorn

I branschgruppen ”serviceföretag” ingår företag inom inkvarterings- och restaurangnäringen, transportsektorn, finanssektorn samt företagstjänster och privata tjänster, sjöfarten utgör en betydande del.

Inom **hotell- och restaurangbranschen** var utsikterna enligt vårens konjunkturbarometer för branschen som helhet negativa, medan förväntningarna på det egna företags verksamhet var svagt positiva. Vissa företag inom branschen uppgav att omsättningen under våren verkar ha minskat något jämfört med ifjol, medan sommarens försäljning blev relativt normal trots en sval start på sommaren. Flera företagare hade också uppfattningen att högsäsongen har infallit en vecka senare i år jämfört med tidigare år. Dessutom verkar det som om det skett en förskjutning av semestrandet från juni månad till augusti. Den finska marknaden uppvisade en marginell minskning i efterfrågan både bland privatpersoner samt företag, vilket kan bero på en allmän försvagning av konjunkturläget i Finland. Nedgången bekräftas av inresandestatistiken för de nio första månaderna, som visar på en minskning av antalet resenärer från Finland med 3,5 procent. Det allmänna bokningsläget inför hösten verkar inte vara så bra, men man bör komma ihåg att trenden går mot mer spontant bokande och kortare framförhållning.

Den inom den åländska ekonomin så omfattande branschen **transport och kommunikation** domineras av sjöfarten men omfattar alla former av transport, post- och telekommunikationer samt resebyråverksamhet. Företagen uppgav i vårens konjunkturbarometer att branschens framtidsutsikter har försämrats avsevärt, även om tilltron till det egna företags verksamhet fortfarande var svagt positiv. Förväntningarna på utvecklingen av omsättningen var negativa, men även förväntningarna på lönsamheten hade försämrats avsevärt. Trots detta kunde en svag vilja till att nyanställa personal samt investera skönjas. Den hårda konkurrensen uppfattades som det största hindret för utvecklingen av företagen, men även arbetslagstiftningen och osäkerheten om verksamhetsförutsättningar och konjunkturläge upplevdes som begränsande.

Denna höst blir avgörande för **färjsjöfartens** framtid under finsk/åländsk flagg. Dagsläget är att passagerarrederiernas försäljningsbidrag är på väg nedåt till följd av kraftigt sänkta landpriser (främst i Finland, diskussion pågår dock även i Sverige om en sänkning av alkoholskatten från och med 2005) samtidigt som konkurrensen från estniska fartyg blir allt mer märkbar.

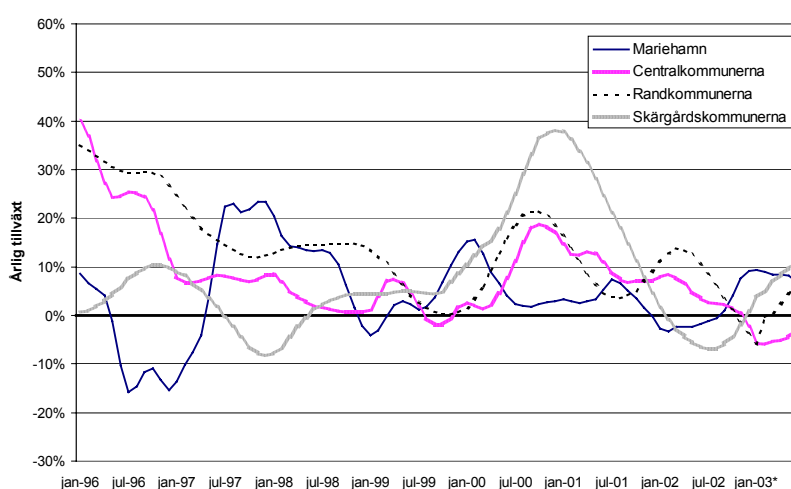
Den finska regeringen har meddelat att den inom november avser se över behovet att utveckla färjsjöfartens verksamhetsvillkor (inkl. rederibeskattningen). Om regeringen denna höst inte i första hand beslutar om sänkningar av arbetsgivarens lönebikostnader, och i andra hand om en revidering av rederibeskattningen ägnad att befrämja nyanskaffningar, kommer flaggbytena inom finsk och åländsk färjsjöfart att fortsätta. Scenariot kommer i så fall vara att nybyggen flaggas direkt under annan flagg, och fartyg som är direkt utsatta för konkurrens från lågkostnadsregister inom (eller utanför) EU, byter flagg. Utflaggning av åländska färjor till Sverige behöver dock inte nödvändigtvis betyda att de av ålänningar besatta sjöarbetsplatserna automatiskt får ny arbetskraft från Sverige. Det faktum att den svenska registermodellen ger större skatteåterbäring till rederierna från sjöarbetsplatser med i Sverige bosatt personal torde dock leda till ett långsiktigt tryck mot anställning av mer rikssvensk personal – alternativt att den åländska personalen bosätter sig i Sverige.

Enligt vårens konjunkturbarometer var framtidsutsikterna inom **finanssektorn** ljusa, åtminstone beträffande företagens syn på det egna företags verksamhet. Förväntningarna på lönsamheten har dock försvagats jämfört med tidigare barometerundersökningar. I dagsläget verkar också företagen inta en avvaktande position när det gäller framtida personalförändringar och investeringar. Den under de senaste tio åren genomförda omstruktureringen av verksamheten från manuella till elektroniska tjänster verkar nu i huvudsak vara genomförd samtidigt som konkurrensläget, särskilt inom banksektorn, medfört över lag hårt pressade marginaler. Bostadskrediterna har emellertid fortsatt att expandera på grund av stor nettoinflyttning och expanderande bostadsbyggande, en expansion som kreditföretagen förväntar att fortsätter även under det kommande året. Även övriga privatkrediter går fortsättningsvis bra, bland annat tack vare de låga räntenivåerna. Inom

försäkringssektorn växer konkurrenstrycket genom etableringen av en ny typ av försäkringsförsäljning via bankerna.

Branschen **övriga tjänster** består av mycket olika typer av företag, till exempel företag som producerar tjänster till andra företag samt företag som är inriktade på enskilda privata konsumenter. Enligt vårenkäten till företagen har framtidsutsikterna inom branschen ljusnat. Omsättningen förväntades öka under innevarande år, medan förväntningarna på lönsamheten hade justerats neråt. Företagen sade sig planera nyanställa personal under året, men några större investeringar planerades inte.

Figur 15: Omsättningens utveckling inom servicesektorn per region

Omsättningsutvecklingen inom servicesektorn i Mariehamn påminner i stort om utvecklingen av omsättningen inom regionen som helhet samt utvecklingen inom branschen transport och kommunikation, vilket bekräftar sjöfartens stora betydelse för staden. Omsättningens årliga tillväxttakt låg just under 10-procentsnivån i början av innevarande år, men har under våren blivit aningen långsammare.

Omsättningens årliga tillväxttakt inom servicesektorn i central-, rand- och skärgårdskommunerna var rekordhög i slutet av år 2000, men blev därefter långsammare och till och med negativ. Tillväxttakten i företagen i rand- och skärgårdskommunerna har dock återhämtat sig, vilket inte riktigt är fallet för serviceföretagen i centralkommunerna.

Resultaten från vårens konjunkturbarometer visar att serviceföretagens konjunkturutsikter för den egna branschen samt förväntningarna på omsättningens och lönsamhetens framtida utveckling är speciellt negativa i företagen i Mariehamn, skärgården och randkommunerna, medan centralkommunernas serviceföretag inte är lika pessimistiska. Trots de dystra framtidsutsikterna är företagen i Mariehamn och centralkommunerna positivt inställda till att nyanställa personal samt investera under året i motsats till företagen i skärgården. Förutom

nedskränningarna i antalet anställda i serviceföretagen i den egna regionen kan skärgårdskommunerna långsiktigt märkbart påverkas av en eventuell omstrukturering inom sjöfartsbranschen, eftersom arbetsplatserna ombord på passagerarfartygen är av central betydelse för skärgården.

Den största orsaken till den rådande pessimismen inom servicesektorn är den hårdnande konkurrensen som upplevs vara det största hindret för utvecklingen av företagen i Mariehamn, central- och randkommunerna.

Utvecklingen inom industri- och primärnäringföretagen

Näringssektorn ”primärnäring- och industriföretag” består av företag inom branscherna industri, vatten- och elförsörjning, byggverksamhet samt primärnäring. Primärnäringarna, som är av särskild vikt för den åländska landsbygds- och skärgårdsekonomin, är underrepresenterade i såväl barometerundersökningen som mervärdesskatteregistret. Huvuddelen av dataunderlaget gällande primärnäringarna grundar sig sålunda på de mer sysselsättningsintensiva fiskodlingarnas svar. Bilden inom primärnäringarna kompletteras därför med en kort genomgång av förutsättningarna inom olika produktionsgrenar.

Inom **livsmedelsindustrin** var framtidsutsikterna enligt vårens konjunkturbarometer fortsättningsvis ljusa trots att företagens förväntningar på branschen som helhet har blivit mer negativa. Några nyanställningar eller större investeringar planerades dock inte under innevarande år. Istället uppger företagen att de kommer att satsa på rationalisering av verksamheten, produktutveckling och marknadsföring de närmaste åren. Branschen domineras av några större aktörer vars utveckling slår mycket kraftigt igenom för hela den åländska industrikonjunkturen inom livsmedelssektorn. Dessa karaktäriseras för närvarande av konsolidering och ’business as usual’ på hemmamarknaden samt expansion och etablering på nya marknader av vissa nischprodukter.

De delar av den **övriga industrin** som av tradition levt på underleveranser till den svenska exportindustrin (främst inom metallsektorn) har under senare år drabbats en del av den svaga svenska industrikonjunkturen. Den skärpta konkurrensen och allmänt svaga svenska marknaden har även satt sina negativa spår i tryckeribranschen. Även inom delar av träindustrin har exportmarknaderna krympt som en följd av främst strukturproblemen inom den tyska ekonomin. Inom den kemiska och plastindustrin är dock efterfrågan och lönsamheten fortsättningsvis god. Här sker dock expansionen numera i allt högre grad i låglöneländer utanför Åland, t ex i Baltikum. Trots problem ansåg den åländska småindustrin (exklusive livsmedelsindustrin) i vårbarometern att framtidsutsikterna var rimligt goda. Förväntningarna på lönsamheten under resten av innevarande år var positiva och vissa nyanställningar planeras. Däremot hade investeringsviljan försvagats. Transportkostnaderna upplevdes som det största hindret för utvecklingen av företagen, tätt följt av den hårda konkurrensen.

Inom den heterogena branschen **vatten- och elförsörjning** förväntades enligt vårbarometern omsättningen öka parallellt med en viss nedgång i lönsamheten. Några större förändringar i investeringarna eller antalet anställda planerades inte.

Enligt vårbarometern såg framtidsutsikterna för **byggsektorn** relativt ljusa ut ett år framåt. Lönsamheten förväntades öka och företagens vilja att investera och nyanställa var god. Under de närmaste åren uppgav företagen sålunda att de främst kommer att satsa på personalutbildning samt expansion genom ökad arbetskraft förutom att de kommer att rationalisera verksamheten. Största delen av byggföretagen uppgav också bristen på kompetent personal som det största hindret för utvecklingen av det egna företaget följt av den hårda konkurrensen. Detta gäller fortfarande efter den gångna sommaren. Branschen verkar för närvarande surfa på en åländsk byggkonjunkturtopp. Bedömare inom branschen uttrycker dock viss oro för situationen om 1-2 år, då den åländska byggsektorn – om inte fler nya byggprojekt startas - sannolikt kommer att gå in en betydligt lugnare konjunkturfas. Årets kraftiga uppgång inom byggsektorn bekräftas även av en betydande omsättningstillväxt från januari och fram till sommaren innevarande år.

Enligt den under våren gjorda konjunkturenkäten såg många aktiva inom **primärnäringsarna** mycket dystert på sina såväl som branschens verksamhetsförutsättningar under perioden fram till början av nästa år. Den negativa bedömningen gällde i stort sett alla viktigare ekonomiska indikatorer som lönsamhet, omsättning, investeringar och sysselsättning. En granskning av branschens omsättnings- och löneutveckling under våren och sommaren bekräftar i grova drag konjunkturenkätens pessimistiska bild. En kraftig nergång i omsättningen parad med fortsatt höga lönekostnadsvolymer karaktäriserar sålunda utvecklingen hittills under 2003.

Eftersom merparten av jord- och skogsbruket utövas av enskilda personer som är underrepresenterade i dataunderlaget, följer nedan en separat granskning av den dagsaktuella konjunkturbilden och framtidsutsikterna för primärsektorns tre delbranscher: jordbruk, fiske/fiskodling och skogsbruk.

Under hösten kommer flera för det åländska **jordbruket** viktiga frågor att avgöras. Förhandlingarna kring fortsättningen av stödprogrammet enligt artikel 141 i EU-anslutningsfördraget riktat till jordbruket i södra Finland och på Åland slutfördes i medlet av oktober. Finland och EU kom överens om att det nationella 141-stödet, som är ett inkomststöd främst till mjölk- och djurproduktionen samt växthusnäring, blir kvar i fyra år men att det skärs ned. Det finns dock goda möjligheter att kompensera nedskärningen via andra stödformer.

Om man ser till det aktuella läget inom enskilda produktionsområden så är situationen inom mjölksektorn förhållandevis stabil och priserna verkar stiga något mer än normalt. För nötköttets del karaktäriserades vintern och våren av ett kraftigt överutbud. Under hösten har

dock utbudssituationen börjat stabiliseras, vilket gjort att priserna har slutat att sjunka. Den åländska svinproduktionen är obetydlig. Fårköttet är som vanligt den sektor som uppvisar den stabilaste utvecklingen.

Spannmålsodlingen brukar allmänt sägas föra en tynande tillvaro. För tillfället ser odlarna dock tillbaka på ett av de bättre åren på länge. Skörden verkar trots den torra sommaren att bli riktigt god. Prismässigt är det endast havren som drabbas av stora prisfall denna säsong. Övriga spannmålsgrödor har endast marginellt sänkta avräkningspriser.

Hur säsongen för specialgrödorna sockerbetor och potatis kommer att gestalta sig är det för tidigt att dra några slutsatser om ännu. Den varma sommaren har gjort att tillväxten var väldigt låg under en period i juli, men sockerbetorna tros kunna återhämta sig tack vare en gynnsam höst. Inför odlingssäsongen 2003 verkade intresset för chipspotatisodlingen vara stigande efter några års svalare intresse. Anledningen var en ny prisöverenskommelse mellan förädlingsindustrin och odlarna som skulle göra att de flesta odlare kunde se fram emot högre priser. Detta odlingsår verkar dock resultera i en skörd som ligger långt under medelskörden på grund av de svåra odlingsförhållanden som rått under sommaren med extrem hetta och bristande tillgång på vatten.

Grönsaksodlingen går för närvarande bra och efterfrågan är god. Prisnivån är beroende på skördarna och dessa ser normala ut (utom för vissa produkter som lidit av sommarens höga temperaturer). Fruktdlingen ser fram emot en bra säsong med god skörd och bra priser. Både frukt- och grönsaksnäringen ser med tillförsikt på framtiden och nyinvesteringar är här aktuella i såväl produktions- som försäljningsledet.

Inom **skogsbruket** har avverkningen hittills varit god under innevarande år. Avverkningen under året ser dock inte ut att nå riktigt ända fram till skogsbruksplanens målsättning om 208.000-210.000 kubikmeter. Inom sågindustrin har man under året haft god lokal efterfrågan, inte minst på grund av den höga aktivitetsnivån inom byggsektorn.

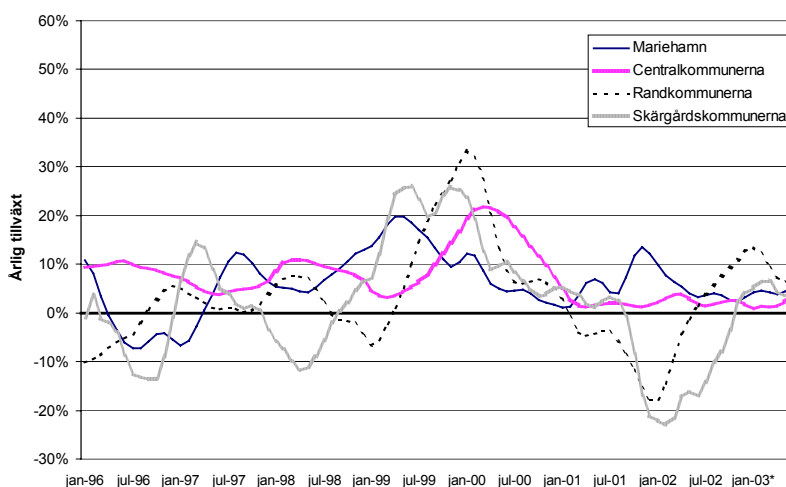
Läget inom **fiskerinäringen** som helhet har inte förändrats på något avgörande sätt sedan vårens konjunkturöversikt. Näringen befinner sig fortsättningsvis i en period av ansträngd lönsamhet och osäkerhet om de framtida verksamhetsförutsättningarna. När det gäller fiskodlingen så kan det konstateras att årets säsong varit relativt dålig. Under vintern och våren noterades hög dödlighet i många odlingar, vilket förväntas påverka utbudet av slaktfärdig fisk såväl under innevarande som nästa år. EU-kommissionen har nyligen fattat beslut om temporärt införande av en dumpningstull på norsk regnbågslax på 21,4 procent, vilket kan antas ha positiv inverkan på prisbilden.

Trålfisket av strömming har stabiliserats på sin nuvarande låga nivå. Denna del av fisket har dock idag rätt liten betydelse. Vårens laxfiske var mycket dåligt och sälskadorna fortsatte att

öka. Trots de låga fångstsiffrorna har inköspriset på lax hos de åländska inköparna haft svårt att hålla sig på en acceptabel nivå. Situationen för det framtida laxfisket bedöms som kritisk.

Det åländska torskfisket, som bedrivs av ett fåtal båtar i södra Östersjön, har i år gett ett bra resultat. Fiskets framtid är dock osäkert på grund av pågående diskussioner på internationellt plan om ökade fiskebegränsningar. Det småskaliga kust- och skärgårdsfisket karakteriseras av relativt stora fluktuationer i avseende på fisktillgång och prisbild.

Figur 16: Omsättningens utveckling inom primärnärings- och industriföretagen per region

En jämförelse av omsättningens årliga tillväxttakt per region visar att primärnärings- och industriföretagen i centralkommunerna har haft en relativt stabil omsättningsökning på ca 2-4 procent sedan början av år 2001. Tillväxttakten i mariehamnsföretagen var uppe i 14 procent hösten 2001 men verkar därefter ha stabiliserat sig på 4-5 procentsnivån. I rand- och skärgårdskommunerna har tillväxttakten varierat mer, men i stort uppvisat samma utvecklingstendens i de båda regionerna. Efter en uppgång i början av år 2000 blev omsättningens årliga tillväxttakt återigen långsammare och till och med negativ i början av år 2002. Vid ingången av år 2003 uppgick omsättningens årliga tillväxttakt till 13 procent i randkommunerna och ca 6 procent i skärgårdskommunerna. Som vi ser var omsättningens tillväxttakt i samtliga regioner (dock något tidigare i Mariehamn) som snabbast i slutet av år 1999 och början av år 2000, för att sedan under 2001 bli betydligt långsammare. En liknande utveckling av omsättningens tillväxttakt ser vi i den övriga industrin och byggbranschen.

En jämförelse av primärnärings- och industriföretagens svar i vårens konjunkturbarometer visar att speciellt företagen i Mariehamn men även i centralkommunerna genomgående ser positivt på det egna företagets framtidsutsikter, medan det motsatta gäller för företaget i skärgården. Företagen i Mariehamn och centralkommunerna planerar sålunda att nyanställa personal under det innevarande året och investeringsviljan är svagt positiv.

Framtidsutsikterna i skärgårdens primärnärings- och industriföretag, som till stor del består av fiskodlingar, var synnerligen negativa i våras. Största delen av företagen uppgav nämligen att osäkerheten utgör det största hindret för utvecklingen av det egna företaget och flera företag uppgav orsaker såsom hot om nedskärningar och förbud av fiskodlingarnas verksamhet.

Primärnärings- och industriföretagen i randkommunerna var positivt inställda till det egna företagens utvecklingsmöjligheter och investeringsviljan var god trots att förväntningarna på omsättningens och lönsamhetens utveckling var negativa. Bland företagen upplevdes den hårda konkurrensen som det största hindret för utvecklingen av det egna företaget följt av transportkostnaderna.

5. Utvecklingen av den kommunala ekonomin

Kommunernas ekonomi finansieras i huvudsak av skatteintäkter, landskapsandelar och olika avgifter. Skatteinkomsterna är den mest betydelsefulla inkomstkällan för kommunsektorn på Åland, drygt 50 procent av de totala inkomsterna kommer från beskattningen. Enkelt uttryckt kan man säga att uppgifterna tidigare i rapporten om utvecklingen av invånartalet, sysselsättningen och lönerna utgör utgångspunkten för prognostisering av förvärvsskatternas utveckling. Näringslivets utveckling och företagens lönsamhet är grunden för samfundsskatterna. Den näst största inkomstkällan utgörs av landskapsandelarna. Nedan analyseras utvecklingen av dessa centrala inkomstslag tillsammans med utvecklingen av de kommunalekonomiska förutsättningarna i övrigt. Alla tidsserier anges i löpande priser, inflationen har inte beaktats.

5.1. De kommunala nyckeltalen bekräftar svag ekonomisk utveckling

I *tabell 1* nedan sammanfattas några centrala poster från kommunernas bokslut för åren 2000 - 2002 samt från budgeterna för år 2003. Uppgifterna är hämtade från ÅSUBs statistik. Budgeterna innehåller vanligen ett visst mått av försiktighet, varför inte några långtgående slutsatser kan dras om innevarande år. Alla kostnader och underskott anges som negativa tal, medan intäkter och överskott är positiva.

Verksamhetsbidraget visar driftens nettokostnader som ska finansieras med skatteinkomster, landskapsandelar och verksamhetsinkomster. Verksamhetsbidraget är således alltid negativt. Årsbidraget visar förenklat sagt hur mycket som finns kvar för amorteringar och avskrivningar efter att de löpande kostnaderna täckts. På längre sikt borde årsbidraget motsvara avskrivningarna. Vid jämförelse mellan kommuner bör man hålla i minnet att årsbidraget påverkas av den kommunala skatteprocenten. Kommunens resultaträkning utmynnar i räkenskapsperiodens överskott eller underskott, där även exempelvis förändringar av fonder och reserver ingår.

Nettodriftskostnaderna har ökat stadigt under perioden, med uppemot 10 procent per år. Utvecklingen av skatteintäkterna har inte hållit samma takt, bland annat som ett resultat av ökande skatteavdrag och genom att den del av samfundsskatten som tillfaller kommunerna har sjunkit. År 2002 sjönk till och med skatteintäkterna med hela 2,5 procent⁷. Enligt de senaste boksluten utgjorde socialvårdens andel 50 procent av driftskostnaderna, netto. Grundskolans andel av nettodriftskostnaderna uppgick till 25,9 procent, medan den allmänna förvaltningen stod för ca 6,5 procent av dessa nettokostnader. Fem kommuner (Eckerö, Geta, Sottunga, Sund och Vårdö) uppvisade ett negativt resultat⁸. För Geta var det tredje året i rad

⁷ Intäkterna presenteras i detta avsnitt enligt hur de redovisats till kommunerna till skillnad från prognoserna i de följande avsnitten som presenteras enligt de år skatterna debiteras skattebetalaren.

⁸ Denna sektovisa statistik är preliminär, en kommun saknas i underlaget.

med minusresultat och för Vårdö andra året i rad. Sottunga hade dessutom ett negativt årsbidrag ifjol. För två kommuner var landskapsandelarna högre än de egna skatteintäkterna.

De kommunala verksamheterna är personalintensiva. De kommunala avtalen följde i år i stort de centrala inkomstuppgörelserna. Avtalens effekt på lönekostnaderna är cirka 2,7 procent i år och 2,0 procent nästa år. Avtalen är i kraft till den 15.2.2005.

Investeringsbehovet inom den kommunala sektorn är fortsatt högt. Från år 2000 har nettoinvesteringarna överstigit årsbidraget för kommunerna totalt. Investeringsstakten inom den kommunala sektorn är i dagsläget omkring tre gånger så hög som för landskapet. Avbetalningstakten på de långfristiga lånen har avtagit snabbt och *år 2002 ökade den långfristiga skuldbördan* för första gången på 10 år.

Momsåterkravet slopades från år 2002, istället har den andel av samfundsskatterna som tillfaller kommunerna minskat. Utvecklingen av landskapsandelarna granskas närmare i avsnitt 5.3 där även preliminära uppgifter för år 2004 finns samlade.

Tabell 1: Centrala poster från kommunernas bokslut och budgeter 2000 – 2003, 1.000 euro

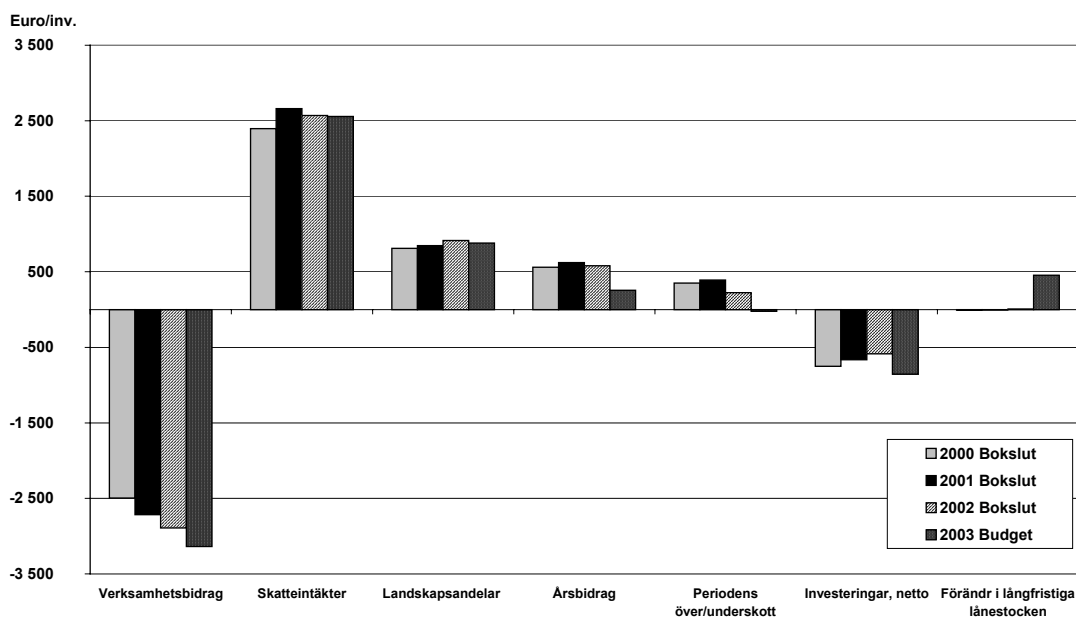
	2000	2001	2002	2003
	Bokslut	Bokslut	Bokslut	Budget
Verksamhetsbidrag	-64 027	-69 977	-75 166	-82 414
Skatteintäkter	61 574	68 576	66 830	67 129
Kommunalskatt	45 246	51 265	55 942	55 251
Fastighetsskatt	831	927	962	1 018
Samfundsskatt	14 803	16 207	9 218	10 253
Övr. skatteint.	694	177	708	607
Landskapsandelar	20 839	21 840	23 789	23 095
Återkrävd moms	-4 082	-4 362	-	-
Årsbidrag	14 452	16 027	15 055	6 708
Avskrivningar enl plan+nedskrivningar	-5 685	-6 057	-6 456	-7 491
Räkenskapsperiodens överskott/underskott	9 031	10 036	5 815	-584
Investeringar, netto	-19 431	-17 124	-15 246	-22 472
Förändr i långfristiga lånestocken	-204	-95	179	11 966

Enligt budgeterna för år 2003 förväntas nettoutgifterna öka fortsatt snabbt, medan skatteintäkterna förväntas öka endast långsamt. De sammanlagda verksamhetskostnaderna uppgår enligt budgeterna för i år till 110,3 miljoner euro, varav hälften är personalkostnader. Verksamhetsintäkterna beräknas täcka ungefär en fjärdedel av verksamhetskostnaderna. Hela tio kommuner har budgeterat med ett negativt resultat, i dessa kommuner täcker årsbidraget inte avskrivningarna enligt budget. Sammantaget är kommunernas resultat cirka -0,6 miljoner euro. Enligt årets budget är investeringstakten fortsatt hög och kommunerna har liksom för fjolåret budgeterat med upplåning.

Hela fem kommuner beslöt inför år 2003 att höja skatteprocenten för kommunalskatten, höjningen var 0,5 till 1,0 procentenheter. Det genomsnittliga kommunala skatteuttaget på förvärvsinkomster steg från 16,41 till 16,47 procent. Dessutom höjde en kommun fastighetsskatten för stadigvarande bostäder i år och två kommuner höjde den allmänna fastighetsskattesatsen.

Figur 17 nedan visar utvecklingen av några av nyckeltalen per invånare. Också per invånare ökar driftsutgifterna (netto) och årsbidraget försvagas. Utvecklingen av nyckeltalen varierar rätt mycket mellan kommunerna och regionerna. Nettokostnaderna för driften är högst per invånare i skärgården, där skatteinkomsterna är lägst. Beträffande skatteinkomsterna ligger Mariehamn i en klass för sig. Landskapsandelarna per invånare är däremot lägst för Mariehamn, medan skärgårdskommunerna erhåller de högsta beloppen.

Figur 17: Kommunala nyckeltal per invånare, hela Åland

5.2. Utvecklingen av de kommunala skatteinkomsterna

Allmänt om förutsättningarna för kalkylerna

Utvecklingen av skatteinkomsterna är ett område där tillgången på aktuell information är knapp, samtidigt som behovet för att kunna prognostisera dessa inkomster inom den kommunala sektorn är stort. I dagsläget är situationen den att beskattningen för år 2002 slutförs först i månadsskiftet oktober-november år 2003, då budgetberedningen för år 2004 i princip är klar. Betonas bör att osäkerhetsfaktorerna inför nästa år är många och att flera av de grunder och antaganden som använts i kalkylerna nedan därför kan komma att ändras före årsskiftet. Förändringar i de kommunala skatteavdragen är sådana frågor som de senaste åren avgjorts först i samband med budgetbehandlingen i riksdagen och som via den åländska lagstiftningen fått konsekvenser även för kommunerna på Åland. Det samma gäller de avdrag

som är speciella för de åländska skattebetalarna. Så är det till exempel i mitten av oktober fortfarande oklart om det omfattande åländska allmänna avdraget ska vara kvar nästa år eller om det ska avskaffas med betydande konsekvenser för landskapsandelarna till kommunerna som följd. Med nuvarande regering i Helsingfors verkar det dock nu som den kommunala andelen av samfundsskatterna kommer att hållas konstant fram till år 2005. Därefter kommer en bedömning att göras om samfundsskatten i sin helhet skall överföras till staten för att göra den kommunala ekonomin mindre konjunkturkänslig. Om kommunerna inte får del av samfundsskatterna i framtiden innebär det naturligtvis att kommunernas inkomstbas kringskärs. En sådan förändring tar även i stor utsträckning bort kommunernas motiv för en aktiv näringspolitik.

På lite längre sikt kommer **utvecklingsförutsättningarna inom sjöfartsbranschen** med största sannolikhet att få mer långtgående konsekvenser för kommunernas skattebas. Flaggbyten innebär avbräck i såväl samfundsskatterna som förvärvsinkomstskatterna. Kommunernas skatter från förvärvsinkomsterna minskar betydligt om åländska sjömän är anställda på utländskt tonnage. Om en sjöman är anställd till exempel på ett svenskt fartyg betalas i första hand en källskatt på 15 procent till Sverige. Personen är skattskyldig även i Finland, men får dra av den skatt som betalats i Sverige. Om den slutliga skatten efter avdrag blir lägre än 18 procent, vilket inte är ovanligt, betalas ingen kommunalskatt alls. Om kommunerna får skatt är det inte ovanligt att den skatten i slutändan blir mindre än en femtedel av vad den hade varit om sjömannen hade varit anställd på ett åländskt/finskt fartyg. Även ett utökat stöd för passagerarfartygen kan, beroende på hur det utformas, drabba den kommunala sektorn märkbart. Likaså innebär sviktande lönsamhet sjunkande skatteintäkter, varför kommunerna oberoende av vilket av scenarierna som blir verklighet kommer att få räkna med att skatterna från sjöfartssektorn blir lägre framöver.

ÅSUB gjorde i samband med vårens bedömning en kalkyl över vad en total och omedelbar utflaggning av den åländska passagerarsjöfarten skulle betyda. Sammantaget skulle skatteintäkterna för kommunerna genom de direkta effekterna minska med runt 5 miljoner euro enligt årets nivå på lönesummor och skatter. Därtill kan man anta att även landarbetsplatser inom branschen skulle beröras och att ringeffekterna skulle vara betydande för näringsliv och familjer.

De kalkyler för de olika skatteinkomstslagen som presenteras nedan har följande **källor** som grund. Utgångspunkten har varit den slutliga respektive den preliminära debiteringsstatistiken fram till år 2002 när det gäller förvärvsinkomst- och samfundsskatterna och uppgifter från slutet av augusti i år när det gäller fastighetsskatterna. För prognoserna av skatteinkomsternas utveckling har använts mervärdesskatte- och företagsregisterinformation, ÅSUBs konjunkturenkäter till företagen, nationalräkenskapsdata, befolkningsrörelse- samt bostadsproduktionsstatistik samt annan relevant statistik från ÅSUB. Därtill har de åländska börsbolagens bokslut och delårsrapporter granskats.

Antaganden

Beräkningarna av skattebasen bygger på följande antaganden och preliminära data som finns samlade i *sammanställningen nedan*: BNP-tillväxten beräknas enligt de första kalkylerna för fjolåret stanna på en reell tillväxt under en procent. För i år visar ÅSUBs prognoser på en tillväxt kring 3,4 och för nästa år igen under en procent. I underlaget för bedömningen av BNP-utvecklingen har driftsöverskottet inom näringslivet åren 2003 och 2004 bedömts stiga till 5,6 respektive 1,7 procent varav 3,5 respektive 1,0 procent kanaliseras till vinstökning för företagen. Den totala skatteprocenten för företagen antas fortfarande vara 29 procent nästa år och kommunsektorns andel av skatterna antas vara oförändrat 19,75 procent. Förvärvsinkomstsummans tillväxttakt har sjunkit de två senaste åren. Förvärvsinkomsterna steg enligt preliminära beräkningar med cirka 4,2 procent ifjol och beräknas stanna på ca 3,5 procent i år. Tillväxten har varit snabbare inom den offentliga sektorn. För nästa år förväntas tillväxten avta ytterligare och stanna runt 2,5 procent. Prognosen bygger på bedömningen att sysselsättningsläget försvagas en aning samt att löneökningarna bli mindre än i år. Även utflaggningen av Viking Cinderella har beaktats. Eftersom befolkningsunderlaget i de åländska kommunerna är så litet har ÅSUB i kalkylen inte preciserat utvecklingen inom de olika inkomstgrupperna (såsom löneinkomster, pensionsinkomster, arbetslöshetskydd mm). Förvärvsinkomsterna (brutto) har istället kalkylerats som helhet, även om undergrupperna analyserats som underlaget för kalkylen. Befolkningsförändringarna påverkar utvecklingen av förvärvsinkomsternas totala volym. För invånartalet vid ingången till år 2004 har ÅSUBs prognos för flyttningsrörelsen använts som grund, befolkningen beräknas öka med sammantaget 125 personer under innevarande år.

Centrala prognossiffror och antaganden

	2001*	2002*	2003**	2004**
BNP till marknadspris, volymförändring, %	-1,7	0,8	3,4	0,7
Förvärvsinkomstsumman, volymförändring, %	5,5	4,2	3,5	2,5
Driftsöverskott (näringslivet), volymförändring, %	0,3	-0,9	3,5	1,0
Befolkningstillväxt	232	249	125	100
Arbetslöshetsgrad (öppen), %	1,9	1,8	1,9	1,9
Konsumentprisindex, förändring %	2,3	2,1	0,8	1,0
Byggnadskostnadsindex, förändring %	2,5	0,8	2,0	1,9
Kort ränta (euribor 3 mån), %	4,3	3,3	2,2	2,2
Kommunal skatteprocent, vägt medeltal	16,40	16,41	16,47	16,47
Samfundsskatteprocent	29,0	29,0	29,0	29,0
Antal nyutflaggade fartyg	-	-	1	-

Tillväxten i kommunernas förvärvsinkomstskatter avtar

Kalkylen för förvärvsinkomstskatterna (*tabell 2a och 2b*) är uppbyggd från den kommunala nivån men presenteras nedan endast för hela Åland och i rapportens bilagedel för de fyra regionerna. För den intresserade kan underlagsinformationen dock erhållas från ÅSUB. De kommunvisa kalkylerna är uppgjorda i excel-format med möjlighet att föra in egna bedömningar om inkomstutvecklingen och där exempelvis avdragen, den beskattningsbara inkomsten och den skatt som debiteras räknas ut automatiskt.

På **avdragssidan** är bland de så kallade riksavdragen (de avdrag i kommunalbeskattningen som är identiska med avdragen i rikslagstiftningen) endast de redovisade skilt där förändringar skett under de aktuella åren eller där en precisering annars har betydelse för beräkning av skatteutfallet (grundavdraget). De avdrag som är specifika för den åländska lagstiftningen eller där utformningen avviker från den i riket, här kallade åländska avdrag, är alla specificerade för att klargöra omfattningen av dem. Det bör dock betonas att det ytterst är *Lagtinget som beslutar om alla de avdrag som tillämpas i kommunalbeskattningen på Åland.*

Bland riksavdragen har avdraget för inkomstens förvärvande och förvärvsinkomstavdraget höjts kontinuerligt. Ifjol var det maximala avdraget för inkomstens förvärvande 460 euro, i år har det stigit till 590 euro. Förändringen minskar de åländska kommunernas skatteintäkter med uppskattningsvis 250.000 euro. När det gäller förvärvsinkomstavdraget beslöt riksdagen i år att öka avdraget även vid halvårsskiftet. För de åländska kommunerna innebär förändringen en förlust på i ungefär 540.000 euro på årsbas. Redan vid årsskiftet lindrades emellertid inkomstbeskattningen genom bland annat större förvärvsinkomstavdrag. Den sammanlagda effekten av årets *förändringar minskar de åländska kommunernas skatteintäkter med över 1 miljon euro bara i år.* Det maximala förvärvsinkomstavdraget uppgår nu till 2.550 euro. Även procentsatserna och inkomstgränserna för avdraget har justerats. *I Riket kompenseras kommunerna fullt ut för de här förändringarna.* Grundavdraget har antagits sjunka en aning från 2002 års nivå och för de avdrag som görs direkt från skatten har endast en trendframskrivning gjorts 2002-2004. På plussidan ur kommunalekonomiskt perspektiv har arbetslöshetsförsäkringspremien sjunkit med 0,2 procentenheter, vilket innebär lägre avdrag.

Bland de åländska avdragen har det *allmänna avdraget* haft störst betydelse för kommunernas skatteintäkter sedan det infördes år 1999. Avdraget (som är 5 procent) görs efter att alla avdrag utom grundavdraget dragits ifrån inkomsterna. Inför år 2004 har landskapstyrelsen aviserat att det allmänna avdraget ska slopas och i gengäld ska de allmänna landskapsandelarna, skattekompletteringen samt landskapsandelarna för socialvården sänkas i motsvarande grad så att inverkan på kommunernas ekonomi blir neutral, kommunerna ska varken vinna eller förlora på reformen totalt sett. Lagpaketet har tillsvidare inte överlämnats till Lagtinget. Situationen ser i dagsläget därmed högst osäker ut, eftersom förändringen måste träda i kraft från 1 januari 2004 för att kunna tillämpas nästa år. Detta på grund av att förslaget innebär en skärpning av beskattningen för skattebetalarna, så ser. Tidtabellen är knapp. ÅSUB har därför i år valt att för såväl skatte kalkylerna som för beräkningarna av landskapsandelarna presentera *två alternativ*: Dels att det allmänna avdraget bibehålls under 2004 och att landskapsandelsgrunderna därmed inte förändras, dels att allmänna avdraget avskaffas och att landskapsandelarna därmed justeras neråt i enlighet med det beredningsunderlag som presenterats för kommunerna (*tabell 2a respektive 2b*). De två kalkylalternativen är i övrigt identiska.

Tabell 2a: Kalkyl över kommunernas förvärsinkomstskatter, 1.000 euro (allmänna avdraget kvar)

	2001	2002*	2003**	2004**
Förvärsinkomster	433 972	452 519	468 061	479 586
<i>förändring, %</i>	5,5	4,3	3,4	2,5
Avdrag, riks-	77 034	82 580	89 673	99 054
Avdrag för inkomstens förvärvande	6 782	6 918	7 994	8 111
Förvärsinkomstavdrag	16 478	21 495	27 111	35 969
Grundavdrag	4 816	4 720	4 625	4 533
Övriga avdrag	48 958	49 448	49 942	50 441
Avdrag, åländska	29 381	30 346	31 009	31 269
Resekostnadsavdrag	4 325	4 498	4 662	4 798
Studielåneavdrag	142	145	147	147
Sjukdomskostn.avdrag	6 759	6 906	6 998	7 028
Studieavdrag	675	675	675	675
Allmänt avdrag	17 480	18 122	18 527	18 621
Avdrag, sammanlagt	106 415	112 821	120 681	130 323
Beskattningsbar inkomst	327 557	339 698	347 380	349 263
Skattesats	16,40	16,41	16,47	16,47
Kalkylerad skatt	53 994	55 989	57 531	57 850
Underskottsgottgörelse mm	572	572	592	607
Övr. avdrag från skatten	2 880	2 880	2 880	2 880
Debiteras	50 543	52 537	54 058	54 363
"Förvärsinkomstören"	306 670	318 811	326 472	328 265
<i>förändring, %</i>	6,0	4,0	2,4	0,5

Tabell 2b: Kalkyl över kommunernas förvärsinkomstskatter, 1.000 euro (allm. avdraget avskaffas)

	2001	2002*	2003**	2004**
Förvärsinkomster	433 972	452 519	468 061	479 586
<i>förändring, %</i>	5,5	4,3	3,4	2,5
Avdrag, riks-	77 034	82 580	89 673	99 054
Avdrag för inkomstens förvärvande	6 782	6 918	7 994	8 111
Förvärsinkomstavdrag	16 478	21 495	27 111	35 969
Grundavdrag	4 816	4 720	4 625	4 533
Övriga avdrag	48 958	49 448	49 942	50 441
Avdrag, åländska	29 381	30 346	31 009	12 648
Resekostnadsavdrag	4 325	4 498	4 662	4 798
Studielåneavdrag	142	145	147	147
Sjukdomskostn.avdrag	6 759	6 906	6 998	7 028
Studieavdrag	675	675	675	675
Allmänt avdrag	17 480	18 122	18 527	0
Avdrag, sammanlagt	106 415	112 821	120 681	111 702
Beskattningsbar inkomst	327 557	339 698	347 380	367 883
Skattesats	16,40	16,41	16,47	16,47
Kalkylerad skatt	53 994	55 989	57 531	60 935
Underskottsgottgörelse mm	572	572	592	607
Övr. avdrag från skatten	2 880	2 880	2 880	2 880
Debiteras	50 543	52 537	54 058	57 448
"Förvärsinkomstören"	306 670	318 811	326 472	346 886
<i>förändring, %</i>	6,0	4,0	2,4	6,3

Den **preliminära skatte**kalkylen visar en avtagande tillväxt i förvärvsinkomsterna under prognosperioden. Ökande avdrag gör att skatteinkomsterna växer långsammare än förvärvsinkomsterna. De åländska avdragen beräknas öka avdragsgraden med runt 6,5 procentenheter år 2004 om det allmänna avdraget bibehålls. Den totala avdragsgraden stiger, under samma förutsättningar, nästa år till runt 27 procent beräknat på bruttoinkomsterna. År 2001, som är det senaste året där avdragen fastställts uppgick den totala avdragsgraden till 24,5 procent. Till dessa inkomstavdrag skall läggas de avdrag som görs direkt från skatten.

Kalkylen har justerats neråt sedan vårens bedömning. Den preliminära skattestatistiken för 2002 pekar på en betydligt försiktigare inkomstutveckling än vad vårens prognoser ger vid handen. Därtill har regeringens och riksdagens beslut om högre avdrag från den 1.7.2003 haft betydande inverkan på kommunernas skatteinkomster.

Utfallet i skatteinkomster mellan de två alternativen, om allmänna avdraget blir kvar jämfört med om avdraget slopas, är enligt kalkylerna ca 3.085.000 euro. Det är således med den summan som utfallet av förändrade landskapsandelar ska jämföras med i avsnitt 5.3 nedan.

Utvecklingen av förvärvsinkomsterna skiljer sig mellan kommunerna respektive regionerna. Tillväxten har under de tio senaste åren i genomsnitt varit snabbast i centralkommunerna, medan Mariehamn uppvisar en jämn men lägre tillväxt. Mariehamn har dock den absolut sett högsta inkomstnivån per invånare. I skärgårdskommunerna fluktuerar utvecklingen mest (se även i *bilagorna*).

De debiterade skatterna, alltså de skatter skattebetalarna har att betala, stämmer inte helt överens med de skatter som **under året redovisas till kommunerna**. När fördelningsandelarna av förvärvsinkomstskatterna för den enskilde kommunen beräknas för skatteåret 2004 används uppgifter om beskattningen för 2002 som grund, justerade med utvecklingen av inkomsterna och avdragen 2003. Den enskilde kommunens andel justeras på basen av förändringar av invånarantalet mellan 1.1.2002 och 1.1.2003 samt eventuella förändringar i skatteprocenterna.

Samfundsskatterna minskar i betydelse

Samfundsskatten, eller bolagsskatten, utgör den näst största enskilda skatte källan för kommunerna. Osäkerhetsfaktorerna för bedömningen av utvecklingen av dessa inkomster är dock stora. Riksdagen har under den senaste tiden i det närmaste årligen fattat beslut som inverkat negativt på kommunernas andel av samfundsskatten. Därtill genereras en betydande del av de åländska kommunernas samfundsskatter från sjöfartsnäringen.

Även ifjol var de förändringar som berör samfundsskatterna många. Dels slopades det så kallade momsåterkravet från kommunerna. Det betyder att kommunerna inte längre behöver betala tillbaka sin momsåterbäring till staten. I gengäld sänkte staten de åländska

kommunernas andel av samfundsskatten från 37,25 till 24,09 procent för fjolåret. I år har kommungruppens andel ytterligare sänkts, till 19,75 procent. Det motsvarar en skattesats om endast 5,7275 procent. Ännu år 1997 var kommungruppens andel av samfundsskatterna 44,8 procent.

Från år 2002 gäller en ny fördelningsgrund för samfundsskatterna på Åland. Modellen bygger på att fördelningen skall följa näringslivsutvecklingen i kommunerna. För att undvika allt för stora variationer mellan åren i de små kommunerna skall fördelningen beräknas på basen av ett genomsnitt för de senaste tre åren. Den huvudsakliga grunden för fördelningen av de inlutna skatterna utgörs av antalet arbetsplatser per kommun enligt företagens arbetsställeregister. Därtill fördelas från och med år 2002 de kapitalinkomstskatter som härstammar från utövare av jordbruk, yrke och näring till kommunerna på ett sätt som i stort motsvarar en situation där dessa beskattas som samfund. På så vis skall formen för näringsverksamheten inte ha avgörande betydelse på kommunernas inkomster. Kompensationen sker i form av särskilda landskapsandelar till kommunerna. Grundtanken är att det ska löna sig för kommunerna att bedriva en aktiv näringspolitik. Den sjunkande andelen av samfundsskatterna som tillfaller kommunerna, i kombination med att kapitalskatternas omfattning minskat i takt med sjunkande aktievärden, har emellertid inneburit att reformens intentioner förlorat en del av sin kraft.

Den politiska avsikten var tidigare att den nya fördelningsgrunden för samfundsskatterna skulle börja tillämpas redan år 2001. De kommuner som förlorade på att reformen blev framskjuten har kompenserats för fördröjningen i form av en engångsersättning.

Beträffande fördelningen av företagsskatterna mellan kommunerna utgör åren 1999-2001 grund för fastställande av 2003 års fördelningsnycklar. För 2004 års fördelningsnycklar skall 2000-2002 års beskattnings- och arbetsställeuppgifter ligga till grund. Uppgifterna för år 2002 har ännu inte fastställts, varför endast åren 2000 och 2001 med en tredjedels vikt för år 2000 och två tredjedelars vikt för år 2001, används som kalkylerad koefficient i prognosen för år 2004. Den justering av beräkningsgrunderna angående rörliga arbetsplatser som lagtinget godkänt under året har beaktats i kalkylen för år 2004.

De slutliga samfundsskatter som tillfaller kommunerna ökade år 2001 med 2,7 procent - varav 2,4 procentenheter förklaras av att kommunsektorns andel av skatterna justerades från 36,39 till 37,25 procent. Enligt de preliminära uppgifterna för fjolåret minskade kommunernas andel av samfundsskatten med hela 35,9 procent. De skatter som företagen ska betala minskade dock med endast 0,9 procent. Den absolut största delen av den negativa förändringen kan förklaras av att den andel av samfundsskatterna som tillfaller kommunerna sänkts som ett resultat av momsåterbäringsreformen. Inför nästa år beräknas skatteinkomsterna vara på i princip samma nivå som i år. Nominellt beräknas samfundsskatterna öka med en procent.

Tabell 3: Kalkyl över kommunernas andel av samfundsskatten 2001 – 2004, euro

	2001	2001	2002	2002*	2003	2003**	2004**	2004**
	Koefficient	Skatt	Koefficient	Skatt	Koefficient	Skatt	Kalk.koefficient	Skatt
Brändö	0,00483932	72 443	0,00809582	77 649	0,00980102	79 766	0,01106970	90 992
Eckerö	0,01542116	230 850	0,00629738	60 400	0,01056809	86 009	0,04679003	384 612
Finström	0,02414935	361 509	0,03134930	300 680	0,02809509	228 654	0,02460850	202 281
Föglö	0,00377484	56 508	0,01425353	136 710	0,02654176	216 012	0,03603321	296 191
Geta	0,00486408	72 814	0,00070388	6 751	0,00104671	8 519	0,00117371	9 648
Hammarland	0,00953536	142 742	0,00352979	33 855	0,00369817	30 098	0,00378199	31 088
Jomala	0,03350617	501 578	0,02941320	282 111	0,02993169	243 601	0,02786298	229 032
Kumlinge	0,00149208	22 336	0,00288097	27 632	0,00260954	21 238	0,00291298	23 945
Kökar	0,00025056	3 751	0,00033540	3 217	0,00034747	2 828	0,00036086	2 966
Lemland	0,00000000	0	0,00592815	56 859	0,00461261	37 540	0,00295726	24 309
Lumparland	0,00125953	18 855	0,00296419	28 430	0,00442547	36 017	0,00498965	41 015
Saltvik	0,06459156	966 917	0,06985381	669 989	0,06204120	504 927	0,04974789	408 925
Sottunga	0,00153784	23 021	0,00020880	2 003	0,00021225	1 727	0,00022534	1 852
Sund	0,00352953	52 836	0,00157135	15 071	0,00130520	10 622	0,00100332	8 247
Värdö	0,00893448	133 747	0,00039863	3 823	0,00053555	4 359	0,00063875	5 250
Mariehamn	0,82231414	12 309 809	0,82221581	7 886 117	0,81422818	6 626 652	0,78584383	6 459 601
Hela Åland	1,00000000	14 969 716	1,00000000	9 591 299	1,00000000	8 138 569	1,00000000	8 219 955
Förändring i skatter, %		2,7%		-35,9%		-15,1%		1,0%
Randkommuner		1 342 272		780 642		646 094		852 447
Centralkommuner		1 005 829		673 505		539 893		486 710
Skärgården		311 806		251 034		325 930		421 197
Kommunsektorns andel av samfundsskatterna, %		37,25%		24,09%		19,75%		19,75%*

I samband med att den nya fördelningen av samfundsskatterna behandlades i lagtinget antogs som nämnts ett system för **kompensation till kommunerna för uteblivna intäkter från beskattningen av kapitalinkomst från jordbrukare, näringsidkare och yrkesutövare**. Kompensationen sker i form av landskapsandelar till kommunerna. Kompensationen grundar sig på fördelningen av de aktuella kapitalinkomsterna mellan kommunerna de tre senaste åren för vilka beskattningen slutförts. År 2004 är det sålunda åren 2000-2002 som ligger till grund. Det belopp som fördelas åren 2003 och 2004 är 24,09 procent av de aktuella kapitalinkomstskatterna år 2001 respektive 2002. Lagtinget har alltså för denna bestämmelse inte gått in för att sänka den andelen som fördelas till kommunerna i samma utsträckning som för samfundsskatterna. Den kompensation som betalades för år 2002 beräknades på grund av retroaktiv lagstiftning enligt en andel om 37,25 procent istället för nu gällande 24,09 procent av de aktuella skatterna. Som ett resultat av detta är det belopp som fördelas år 2003 så lågt som 46.076 euro. Den egentliga summan av kapitalinkomstskatter från jordbrukare, näringsidkare och yrkesutövare som tillfaller kommunerna är för i år 331.719 euro, skillnaden beror således på att det belopp som betalades ut ifjol var för högt. Den kompensation som skall betalas för år 2004 förväntas uppgå till drygt 300.000 euro.

Ytterligare bör man i samband med kommunernas skatteintäkter från företagssektorn beakta de **kommuner som förlorar på reformen av fördelningsgrunderna för samfundsskatterna**, och där intäkterna från kompensationen från kapitalinkomstskatterna inte täcker denna förlust. Dessa kommuner *kompenseras* till 100 procent år 2003 (kompensationen bygger då på 2002 års uppgifter) och åren därefter till 75, 50 respektive 25 procent. År 2006 är således det sista år som kompensationen betalas ut. Nivån för kompensationen kan fastställas då 2002 års beskattning slutförts i månadskiftet oktober-november i år.

Fastighetsskatterna ökar långsamt

Inkomsterna från fastighetsskatterna har tillsvidare haft relativt sett liten betydelse för den kommunala sektorns ekonomi på Åland (ca 1,1 miljon euro på 2004 års nivå), men är för flera kommuner inte oväsentliga bland annat till följd av den omfattande fritidsbebyggelsen. I Riket betalas kommuninvånarna i medeltal mer än tre gånger så hög skatt på fastigheter jämfört med invånarna på Åland. I Sverige är skatten på fastigheter än högre.

Inför i år gick två kommuner, Geta och Kökar, in för att höja den allmänna fastighetsskatteprocenten. Geta höjde därtill skatteprocenten på stadigvarande bostäder. Alla kommuner utom Mariehamn har den idag högsta möjliga skattesatsen för fritidsbostäder. Det är dock endast tre kommuner (Finström, Geta och Sund) som beskattar bostäder för stadigvarande boende. Kommunerna har relativt goda möjligheter att själva prognostisera dessa rätt stabila inkomster och den redovisade skatten motsvarar väl debiterade belopp.

Kalkylen för fastighetsskatterna nedan presenteras per fastighetsskatteslag. Det är på så vis enkelt att utgående från kalkylen se vilka effekterna blir av förändringar i de enskilda skattesatserna. I *tabell 4* nedan har beskattningsvärdena från augusti i år använts som grund för prognoserna för 2004. Dessa beskattningsvärden har sedan justerats på basen av den beräknade förändringen av byggnadskostnadsindex. Byggnadskostnadsindex har här beräknats stiga med 1,9 procent inför 2004 års beskattning. I kalkylen har vidare antagits att skatteprocenterna behålls på samma nivå år 2004 som i år. Kalkylen har inte tagit i beaktande nybyggnation, regelmässiga åldersavdrag eller andra justeringar i beskattningsvärdena. Åldersavdragen tar till viss del ut tillväxten i värden till följd av nybyggnationen. Tillväxtantagandena är desamma för alla kommuner. Till den del nybyggnation i enskilda kommuner sker i den omfattning att de beskattningsvärden som ligger till grund för fastighetsbeskattningen ökar väsentligt har kommunen själv god kännedom om detta.

Tabell 4: Fastighetsskattekalkyl per fastighetsslag och kommun 2003 – 2004, 1.000 euro

	2003*			2003*			2004**			2004**		
	Stadigv. bostad	Annan bostad	Allmän skattepr.	Stadigv. bostad	Annan bostad	Allmän skattepr.	Stadigv. bostad	Annan bostad	Allmän skattepr.	Stadigv. bostad	Annan bostad	Allmän skattepr.
Brändö	6 742	2 656	3 759	0	24	0	6 870	2 706	3 830	0	24	0
Eckerö	11 470	4 403	19 003	0	40	57	11 687	4 486	19 364	0	40	58
Finström	34 687	4 077	20 491	17	37	21	35 346	4 155	20 881	18	37	21
Föglö	7 462	5 179	4 711	0	47	24	7 604	5 277	4 801	0	47	24
Geta	5 340	3 703	5 423	11	33	16	5 442	3 773	5 526	11	34	17
Hammarland	19 878	5 198	9 209	0	47	18	20 255	5 297	9 384	0	48	19
Jomala	50 945	4 476	38 685	0	40	97	51 913	4 561	39 420	0	41	99
Kumlinge	4 669	2 774	2 771	0	25	11	4 758	2 826	2 823	0	25	11
Kökar	3 617	2 440	2 626	0	22	13	3 686	2 487	2 676	0	22	13
Lemland	22 403	7 266	11 303	0	65	17	22 829	7 404	11 518	0	67	17
Lumparland	4 280	2 416	3 661	0	22	11	4 361	2 462	3 731	0	22	11
Saltvik	22 837	5 344	8 474	0	48	17	23 271	5 446	8 635	0	49	17
Sottunga	1 427	1 105	1 307	0	10	0	1 455	1 126	1 332	0	10	0
Sund	11 435	4 055	6 668	11	36	7	11 652	4 132	6 794	12	37	7
Vårdö	5 614	4 801	4 115	0	43	4	5 721	4 892	4 193	0	44	4
Mariehamn	185 612	634	138 312	0	5	166	189 139	646	140 940	0	5	169
Hela Åland	398 419	60 527	280 518	40	544	478	405 989	61 677	285 848	40	554	487

*Föreninghus o dyl har inkluderats i beskattningsvärdena endast i de fall då de inte befriats från fastighetsskatten.

Sammanfattning av skattekalculerna

I tabell 5 nedan sammanfattas resultatet av kalkylerna för de tre skatteslagen. I tabellen presenteras två alternativa sammandrag för år 2004, alternativ (a) där det allmänna avdraget har bibehållits samt alternativ (b) där det allmänna avdraget har avskaffats (jämför tabellerna 2a resp. 2b). Den version av förvärvsinkomstskalkylen där det allmänna avdraget bibehålls ger en tydligare bild av inkomstutvecklingen. Den ökning av skatteintäkterna i version (b) som orsakas av att det allmänna avdraget försvinner kommer att raderas ut av lägre landskapsandelar (se avsnitt 5.3 nedan).

De preliminära beskattningssuppgifterna för ifjol ger en dyster bild. Tillväxten i förvärvsinkomstskatterna har sjunkit snabbt och för samfundsskatterna har både den andel som tillfaller kommunerna och vinstutvecklingen inom företagssektorn varit negativ. De tidigare så betydelsefulla samfundsskatterna har därmed sjunkit snabbt. Tillväxten i de övriga skatteslagen väger inte upp denna negativa utveckling. År 2003 och 2004 är tillväxten inom förvärvsinkomstskatterna fortsatt svag, detta beroende på såväl svag inkomstutveckling som ökade avdrag. För samfundsskatterna är fördelningsandelen orsaken till den negativa utvecklingen för år 2003, år 2004 beräknas fördelningsandelen hållas på samma nivå som i år.

Den reella utvecklingen av skatteinkomsterna för innevarande år och nästa är svag, i realiteten negativ, om man beaktar inflationen. Trenden för kommunernas utgifter skulle kräva en betydligt snabbare tillväxt på inkomstsidan.

Tabell 5: Sammandrag över kommunernas kalkylerade skatteinkomster, hela Åland, 1.000 euro

	2001	2002**	2003**	2004**(a)	2004**(b)
Förvärvsinkomstskatt	50 543	52 537	54 058	54 363	57 448
<i>förändring, %</i>	6,4	3,9	2,9	0,6	6,3
Andel av samfundsskatt	14 970	9 591	8 139	8 220	8 220
<i>förändring, %</i>	2,7	-35,9	-15,1	1,0	1,0
Fastighetsskatt	974	1 041	1 062	1 082	1 082
<i>förändring, %</i>	3,5	6,8	2,0	1,9	1,9
Skatteinkomster, totalt	66 487	63 170	63 259	63 665	66 750
<i>förändring, %</i>	<i>5,5</i>	<i>-5,0</i>	<i>0,1</i>	<i>0,6</i>	<i>5,5</i>

5.3. Landskapsandelarna till kommunerna

Utvecklingen av volymen i landskapsandelarna har varit stabil fram till år 2003, vilket framgår av *tabell 6* nedan. En post som bidragit till tillväxten är kompletteringen av skatteinkomsterna, där beloppen dels har ökat, dels har allt fler kommuner blivit berättigade till komplettering. I dagsläget är det bara Mariehamn och Saltvik som inte erhåller skattekomplettering. Från år 2001 tillämpas ett justeringsbelopp som räknas ut på basen av tre faktorer: en kalkylerad ÅHS-avgift (0,8 procent), denna kalkylerade avgifts inverkan på skattekompletteringen samt effekterna av det allmänna avdraget på kommunernas inkomster. Detta justeringsbelopp dras i huvudsak av (eller läggs till) den allmänna andelen, och om den allmänna andelen inte räcker till från den sociala andelen. Justeringsbeloppet presenteras skilt i tabellen nedan för att tydliggöra dess inverkan på landskapsandelarna. Det prövningsbaserade stödet ingår inte i sammanställningarna.

Inför år 2003 har en rad förändringar införts inom landskapsandelssystemet. De förändringar som tillämpas första gången i år är i korthet följande:

- Basbeloppen per invånare i de kalkylerade grunderna för de sociala andelarna har justerats så att de bättre motsvarar de verkliga kostnaderna i kommunerna, speciellt har kostnaderna för äldreomsorgen ökat. Landskapsandelsprocenten har sänkts för att motsvara kostnadsfördelningen år 2002.
- Landskapsandelarna för grundskolans driftskostnader har ändrats så att endast ett basbelopp utgår för befolkningen i åldersgruppen 6-15 år, tidigare har skilda belopp för åldersgrupperna för lågstadiet respektive högstadiet ingått i grunderna. De nya landskapsandelskoefficienterna har justerats så att de motsvarar nivån för landskapsandelarna år 2002.
- Det bidragsberättigade antalet undervisningstimmar inom Medborgarinstitutet har sjunkit från 11.950 till 10.500 timmar.
- Den tidigare överenskomna compensationen för det utökade förvärvsinkomstavdraget i kommunalbeskattningen har slopats. Någon compensation för den sänkta samfundsskatteandelen betalas inte.

Under årets överläggningar mellan landskapet och kommunerna om landskapsandelarna för år 2004 har landskapsstyrelsen igen framfört en rad ändringsförslag. De flesta av de förslag som föreslagits träda ikraft nästa år hör ihop med det ovan beskrivna förslaget om att avskaffa det allmänna avdraget i den åländska kommunalbeskattningen. Det betyder att förslagen nedan inte kommer att gälla nästa år om det allmänna avdraget blir kvar. Ändringsförslagen är i korthet följande:

- Den allmänna landskapsandelen sjunker till en tredjedel av nu gällande nivå genom att koefficienterna för de olika kommungrupperna justeras neråt. Finström, Jomala och Mariehamn erhåller enligt förslaget inte någon allmän andel alls.
- Skattekompletteringssystemet revideras till ett utjämningsystem där de kommuner med relativt sett hög skattekraft, i dagsläget Mariehamn och Saltvik, bidrar med medel till systemet.

- Landskapsandelarna för socialvården justeras neråt för befolkningstäthetsgrupp 3 (Finström och Jomala) genom att bidragsprocenterna sänks.

Därutöver föreslås en mindre justering av befolkningsgränsen för landskapsandelen inom grundskolan, denna förändring har inte något samband med det allmänna avdraget.

I kalkylerna nedan presenteras i likhet med sammanställningarna över kommunalskatterna två alternativ, där alternativ (a) innebär att det allmänna avdraget blir kvar och att inga större förändringar i landskapsandelsgrunderna därmed genomförs år 2004 och alternativ (b) innebär att det allmänna avdraget försvinner och att ovan beskrivna förändringar samtidigt blir gällande från inkommande årsskifte. I kalkylerna har preliminära beskattningsuppgifter (enligt läget i skattestyrelsens databas per 3.10 för samfundsskatterna och per 6.10 för förvärvsinkomstskatterna) använts som grund för beräkningen av skatteutjämningen. Sammanställningarna nedan grundar sig i övrigt på de underlag som landskapsstyrelsens finansavdelning presenterat med anledning av ändringsförslagen.

Tabell 6: Landskapsandelarna per sektor, euro

	2001	2002	2003	2004*(a)	2004*(b)
Socialvården	7 887 923	8 080 049	8 325 172	8 567 691	8 429 514
Grundskolan	6 293 306	6 518 813	6 974 241	7 874 886	7 874 886
Medborgarinstitutet	264 472	273 708	261 828	269 430	269 430
Bibliotek	393 587	408 296	420 018	436 505	436 505
Idrott, ungdom, kultur	209 431	217 379	223 852	232 713	232 713
Allmän landskapsandel, totalt	2 180 640	2 288 989	2 340 728	2 421 111	805 310
Skattekomplettering	4 442 592	4 604 859	4 682 473	4 105 552	2 549 623
Justeringsbelopp (fr. 2001)	-512 300	-531 847	-566 447	-241 341	-241 341
Komp. i landskapets budget **)		1 801 932	227 453		
Landskapsandelar o. skattekompl., netto	21 159 651	21 860 246	22 661 865	23 666 546	20 356 640
**) Ingår ej i totalsumman (har inte skattats för 2004)					

Enligt alternativ (a), där inga större förändringar genomförs under året, beräknas landskapsandelarna öka med runt 4,4 procent nästa år. Intressant att notera är att den kalkylerade kompletteringen av skatteinkomsterna minskar enligt kalkylen, trots att beräkningsgrunderna inte justerats. Även här står orsaken bland annat att finna i de sjunkande samfundsskatterna. När samfundsskatterna minskar som ett resultat av lägre vinster inom företagssektorn, eller vilket varit än mer aktuellt, genom sjunkande andelar för kommunerna som grupp, drabbar det även skattekompletteringen. I 2004 års skattekomplettering utgör skatteintäkterna åren 2000 till 2002 grunden för beräkningarna. Åren 2003 och 2004 är den andel av samfundsskatterna som tillfaller kommunerna ännu lägre. Utvecklingen av inkomsterna från förvärvsskatterna kommer således att få ännu större betydelse för kommunerna framöver än vad fallet är idag.

De landskapsandelar som ökar enligt kalkylen är framför allt andelarna för grundskolväsendet. Den främsta orsaken till de högre andelarna är dock att kostnaderna för grundskolläraarnas pensionspremier överförts från landskapet till kommunerna den 1.10.2003, och därmed har de kalkylerade (och även de verkliga) kostnaderna som ligger till grund för landskapsandelarna stigit. Kommunerna får 37 procent av kostnaderna i bidrag, resten av kostnaden står kommunerna för (se *tabellerna 7 a och b* nedan).

Skillnaden mellan alternativ (a) och alternativ (b) är enligt kalkylen ca 3.310.000 euro. Om det allmänna avdraget avskaffas skulle kommunerna således enligt de förslag som nu gäller och enligt de här kalkylerna förlora ca 225.000 euro på förändringen. Enligt prognoserna för förvärvsinkomstskatterna i avsnitt 5.2 skulle skatteinkomsterna öka med ca 3.085.000 euro om avdraget tas bort. Utfallet varierar dock mellan kommunerna.

I *tabellerna 7a och 7b* presenteras motsvarande kalkyl som i tabell 6 per kommun och sektor för år 2004. Inte heller i den här sammanställningen ingår det prövningsbaserade finansieringsstödet eller de kompensationer som är förenade med reformen av fördelningen av samfundsskatterna mellan kommunerna. En preliminär kalkyl över **bruttokostnaderna för grundskolläraarnas pensionspremier** på helårsbas för kommunerna totalt sett finns i kolumnen längst till höger.

Sammanställningarna visar totalt sett på en fortsatt tillväxt i de uppgiftsbaserade andelarna. En jämförelse med utfallet per kommun för i år visar dock på att flera kommuner skulle få lägre landskapsandelar nästa år, vilket framför allt beror på att kompletteringen av skatteinkomsterna minskar. Problematiskt ur kommunalt perspektiv är även det faktum att det är oklart om alternativ (a) eller alternativ (b) kommer att vara det som gäller under nästa år. Skillnaden i utfall är betydande för vissa kommuner.

Tabell 7a: Preliminära landskapsandelar per sektor och kommun år 2004, euro (om allmänna avdraget blir kvar)

	Socialvård	Grundskola	Medborgar- institut	Bibliotek	Idr., ungd.- o. kulturv.	Allm.is-andel (inkl.bef.min)	Kompl. av skatteink.	Justerings- belopp	SAMMAN- LAGT	År 2003	Kalkylerad pens.premie för komm. årsnivå
Brändö	215 690	382 040		10 751	4 737	186 084	270 404	9 748	1 059 958	1 073 043	-63 575
Eckerö	409 773	388 113		14 536	8 341	102 846	387 189	5 638	1 305 161	1 164 322	-72 864
Finström	892 505	792 522		39 719	22 005	186 394	158 056	-10 994	2 102 195	2 352 526	-236 785
Föglö	286 993	314 006		12 850	5 662	208 348	302 446	12 977	1 117 327	1 173 669	-73 394
Geta	183 924	211 969		7 729	4 435	60 588	476 585	14 783	930 447	918 641	-55 200
Hammarland	498 997	370 548		22 676	13 012	160 434	486 842	15 718	1 536 792	1 547 725	-102 875
Jomala	1 193 962	1 183 460		58 471	32 394	274 396	167 762	-27 431	2 937 874	2 807 803	-332 079
Kumlinge	171 784	261 671		8 545	3 765	161 983	250 323	3 644	854 427	909 971	-60 881
Kökar	148 247	198 870		6 575	2 897	110 377	257 756	6 336	718 386	688 870	-46 737
Lemland	599 999	591 457		27 461	15 758	194 290	381 780	-8 673	1 819 418	1 862 449	-138 243
Lumparland	126 169	124 432		6 035	3 463	42 697	235 157	3 904	534 049	554 713	-36 786
Saltvik	689 190	496 704		28 185	16 173	199 409		-162	1 429 822	1 464 218	-143 263
Sottunga	60 546	78 501		2 827	1 246	45 837	14 801	-328	204 086	214 190	-26 869
Sund	388 479	309 837		16 937	9 719	119 831	514 731	3 585	1 355 950	1 401 356	-88 651
Vårdö	166 618	227 685		8 695	3 831	140 982	201 720	7 890	741 641	742 425	-48 721
Mariehamn	2 534 815	1 943 070	269 430	164 513	85 275	226 615	0	204 705	5 019 013	4 786 259	-723 591
SUMMA	8 567 691	7 874 886	269 430	436 505	232 713	2 421 111	4 105 552	241 341	23 666 546	23 662 178	-2 250 512

Tabell 7b: Preliminära landskapsandelar per sektor och kommun år 2004, euro (om allmänna avdraget avskaffas)

	Socialvård	Grundskola	Medborgar- institut	Bibliotek	ldr., ungd.- o. kulturv.	Allm.is-andel (inkl.bef.min)	Kompl. av skatteink.	Justerings- belopp	SAMMAN- LAGT	Kalkylerad pens.premie för komm. årsnivå
Brändö	215 690	382 040		10 751	4 737	135 858	270 404	9 748	1 009 732	-63 575
Eckerö	409 773	388 113		14 536	8 341	21 197	387 189	5 638	1 223 513	-72 864
Finström	833 399	792 522		39 719	22 005	0	158 056	-10 994	1 856 694	-236 785
Föglö	286 993	314 006		12 850	5 662	149 201	302 446	12 977	1 058 180	-73 394
Geta	183 924	211 969		7 729	4 435	16 623	476 585	14 783	886 482	-55 200
Hammarland	498 997	370 548		22 676	13 012	33 067	486 842	15 718	1 409 425	-102 875
Jomala	1 114 891	1 183 460		58 471	32 394	0	167 762	-27 431	2 584 408	-332 079
Kumlinge	171 784	261 671		8 545	3 765	121 073	250 323	3 644	813 517	-60 881
Kökar	148 247	198 870		6 575	2 897	79 867	257 756	6 336	687 876	-46 737
Lemland	599 999	591 457		27 461	15 758	40 044	381 780	-8 673	1 665 172	-138 243
Lumparland	126 169	124 432		6 035	3 463	8 800	235 157	3 904	500 152	-36 786
Saltvik	689 190	496 704		28 185	16 173	41 099	-26 293	-162	1 245 220	-143 263
Sottunga	60 546	78 501		2 827	1 246	32 824	14 801	-328	191 074	-26 869
Sund	388 479	309 837		16 937	9 719	24 698	514 731	3 585	1 260 816	-88 651
Vårdö	166 618	227 685		8 695	3 831	100 959	201 720	7 890	701 618	-48 721
Mariehamn	2 534 815	1 943 070	269 430	164 513	85 275	0	-1 529 636	204 705	3 262 762	-723 591
SUMMA	8 429 514	7 874 886	269 430	436 505	232 713	805 310	2 549 623	241 341	20 356 640	-2 250 512

5.4. Kommunernas samlade skattefinansiering

Ett beskrivande nyckeltal som ofta används i kommunala sammanhang är kommunernas skattefinansiering. I begreppet ingår såväl kommunernas skatteinkomster som landskapsandelarna till kommunerna. I *tabell 8*, sammanfattas på basen av kalkylerna i den här rapporten utvecklingen som helhet för dessa inkomstslag. I tabellen presenteras liksom tidigare i rapporten två alternativ för år 2004: alternativ (a) innebär att det allmänna avdraget blir kvar och att inga större förändringar i landskapsandelsgrunderna därmed genomförs år 2004 och alternativ (b) innebär att det allmänna avdraget försvinner och att de ovan beskrivna förändringarna för landskapsandelarna samtidigt börjar tillämpas från inkommande årsskifte. Uppgifterna skiljer sig från bokslutsuppgifterna i avsnitt 5.1, genom att de här helt presenteras enligt det år de hänförs till och inte enligt hur de har redovisats och betalats ut till kommunerna.

Tabell 8: Kommunernas samlade skattefinansiering, 1.000 euro

	2001	2002*	2003**	2004**(a)	2004**(b)
Skatteinkomster, totalt	66 487	63 170	63 259	63 665	66 750
Landskapsandelar netto, totalt	21 160	21 860	22 662	23 667	20 357
Skattefinansiering, totalt	87 646	85 030	85 921	87 332	87 106
Förändring, %	4,9	-3,0	1,0	1,6	1,4
Skattefinansiering, euro per invånare	3 400	3 269	3 272	3 310	3 302
Förändring, %	4,6	-3,9	0,1	1,2	0,9

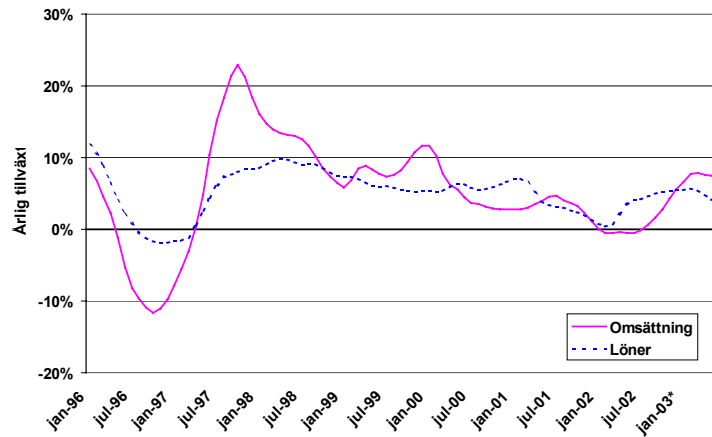
Tillväxten i kommunernas skattefinansiering beräknas ha varit negativ ifjol. För år 2003 visar kalkylerna på en svag nominell tillväxt, som beräknat per invånare i princip innebär en nolltillväxt. De negativa siffrorna för ifjol är framför allt ett resultat av kvittningen av momsåterkravet mot samfundsskatten, vilket redogjorts för tidigare. Enligt kalkylen kommer den sammantagna skattefinansieringen för år 2004 även i nominella termer att vara lägre än för år 2001, reellt handlar det om en nedgång om cirka 3,6 procent. Utfallet är lite positivare ur kommunalt perspektiv om det allmänna avdraget bibehålls, det vill säga i alternativ (a) ovan. Om inflationen beaktas är tillväxten från år 2003 till år 2004 enligt kalkylerna i det närmaste noll.

Skattefinansieringen följer inte utvecklingen av utgifterna inom kommunsektorn. Framöver kan kommunerna dessutom komma att få räkna med lägre landskapsandelar om kompletteringen av skatteinkomsterna fortsätter att minska. Skattekompletteringarna påverkas negativt av sjunkande samfundsskatteandelar. Sviktande skatteinkomster drabbar på så vis kommunsektorn dubbelt. Trycket på ytterligare skattehöjningar ökar om trenden inte vänder.

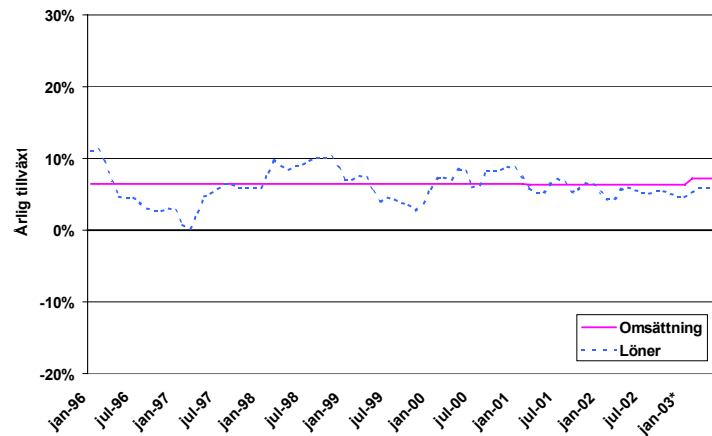
Bilagor

OMSÄTTNINGS- OCH LÖNEKOSTNADSUPPGIFTER PER REGION

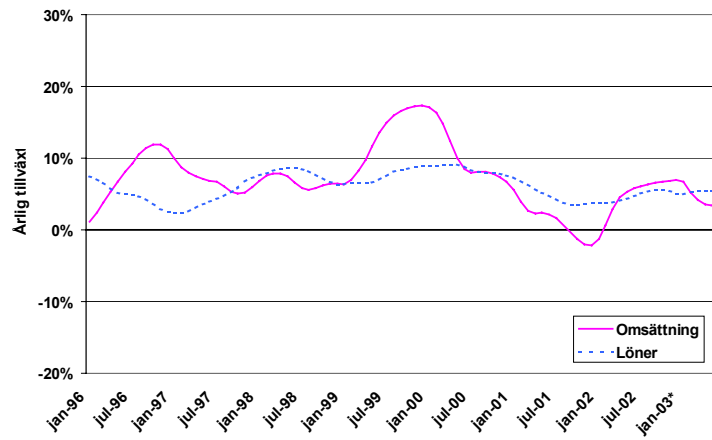
Omsättningens och lönevolymernas tillväxttakt, Mariehamn

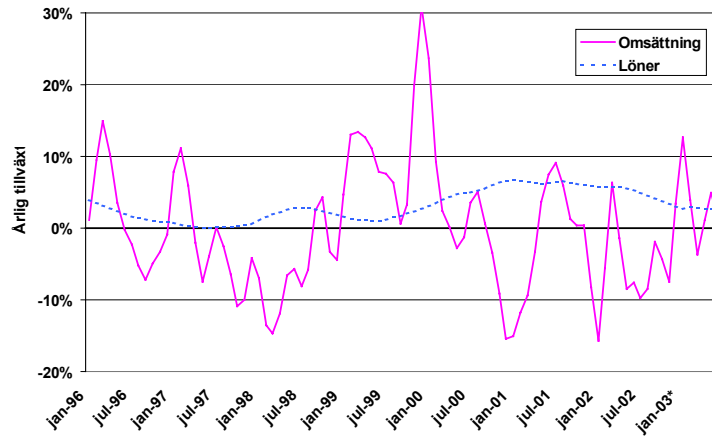
Omsättningens och lönevolymernas tillväxttakt, centralkommunerna

Omsättningens och lönevolymernas tillväxttakt i randkommunerna

Omsättningens och lönevolymernas tillväxttakt, skärgårdskommunerna

**Preliminär förvärvsinkomstskatte­kalkyl, Mariehamn (1.000 euro)
Oktober 2003, Allmänna avdraget kvar**

	2001	2002*	2003**	2004**
Förvärvsinkomster	196 943	206 976	212 607	216 890
<i>förändring, %</i>	5,4	5,1	2,7	2,0
Avdrag, riks-	31 901	35 187	38 402	42 498
Avdrag för inkomstens förvärvande	2 954	3 013	3 502	3 537
Förvärvsinkomstavdrag	6 776	9 831	12 383	16 267
Grundavdrag	1 665	1 632	1 599	1 567
Övriga avdrag	20 506	20 711	20 918	21 127
Avdrag, åländska	12 064	12 518	12 670	12 687
Resekostnadsavdrag	484	509	522	533
Studielåneavdrag	75	77	78	78
Sjukdomskostn.avdrag	3 046	3 137	3 158	3 157
Studieavdrag	326	326	326	326
Allmänt avdrag	8 133	8 469	8 586	8 593
Avdrag, sammanlagt	43 965	47 655	51 072	55 185
Beskattningsbar inkomst	152 978	159 320	161 535	161 705
Skattesats	16,00	16,00	16,00	16,00
Kalkylerad skatt	24 476	25 491	25 846	25 873
Underskottsgottgörelse mm	201	201	206	211
Övr. avdrag från skatten	1 277	1 277	1 277	1 277
Debiteras	22 998	24 013	24 362	24 385
"Förvärvsinkomstören"	143 738	150 081	152 261	152 405
<i>förändring, %</i>	6,2	4,4	1,5	0,1

**Prel. förvärvsinkomstskatte­kalkyl, centralkommunerna (1.000 euro)
Oktober 2003, Allmänna avdraget kvar**

	2001	2002*	2003**	2004**
Förvärvsinkomster	136 701	142 039	148 365	152 301
<i>förändring, %</i>	6,4	3,9	4,5	2,7
Avdrag, riks-	24 426	25 726	27 969	31 029
Avdrag för inkomstens förvärvande	2 207	2 251	2 592	2 635
Förvärvsinkomstavdrag	5 610	6 747	8 527	11 423
Grundavdrag	1 572	1 541	1 510	1 480
Övriga avdrag	15 037	15 187	15 339	15 493
Avdrag, åländska	9 694	10 007	10 337	10 444
Resekostnadsavdrag	1 946	2 026	2 112	2 168
Studielåneavdrag	38	39	40	40
Sjukdomskostn.avdrag	2 020	2 057	2 105	2 117
Studieavdrag	209	209	209	209
Allmänt avdrag	5 481	5 676	5 872	5 911
Avdrag, sammanlagt	34 120	35 724	38 305	41 474
Beskattningsbar inkomst	102 581	106 315	110 060	110 827
Kalkylerad skatt	16 947	17 566	18 333	18 462
Underskottsgottgörelse mm	232	232	242	249
Övr. avdrag från skatten	802	802	802	802
Debiteras	15 912	16 532	17 288	17 411
"Förvärvsinkomstören"	96 317	100 051	103 778	104 508
<i>förändring, %</i>	6,3	3,9	3,7	0,7

**Prel. förvärsinkomstskattekl, randkommunerna (1.000 euro)
Oktober 2003, Allmänna avdraget kvar**

	2001	2002*	2003**	2004**
Förvärsinkomster	64 451	67 068	69 283	71 694
<i>förändring, %</i>	4,3	4,1	3,3	3,5
Avdrag, riks-	13 089	13 602	14 657	16 113
Avdrag för inkomstens förvärvande	1 068	1 089	1 249	1 279
Förvärsinkomstavdrag	2 757	3 186	4 017	5 377
Grundavdrag	990	970	951	932
Övriga avdrag	8 274	8 357	8 440	8 525
Avdrag, åländska	5 288	5 475	5 596	5 715
Resekostnadsavdrag	1 596	1 660	1 713	1 772
Studielåneavdrag	17	17	17	18
Sjukdomskostn.avdrag	1 099	1 121	1 135	1 151
Studieavdrag	100	100	100	100
Allmänt avdrag	2 476	2 577	2 631	2 674
Avdrag, sammanlagt	18 377	19 033	20 253	21 828
Beskattningsbar inkomst	46 074	48 036	49 030	49 867
Kalkylerad skatt	8 086	8 430	8 683	8 831
Underskottsgottgörelse mm	106	106	109	113
Övr. avdrag från skatten	454	454	454	454
Debiteras	7 525	7 869	8 120	8 264
"Förvärsinkomstören"	42 882	44 843	45 849	46 664
<i>förändring, %</i>	4,6	4,6	2,2	1,8

**Preliminär förvärsinkomstskattekl, skärgården (1.000 euro)
Oktober 2003, Allmänna avdraget kvar**

	2001	2002*	2003**	2004**
Förvärsinkomster	35 877	36 435	37 805	38 700
<i>förändring, %</i>	5,4	1,6	3,8	2,4
Avdrag, riks-	7 618	8 064	8 645	9 413
Avdrag för inkomstens förvärvande	553	564	651	660
Förvärsinkomstavdrag	1 335	1 731	2 184	2 903
Grundavdrag	589	577	566	554
Övriga avdrag	5 141	5 192	5 244	5 297
Avdrag, åländska	2 335	2 347	2 405	2 423
Resekostnadsavdrag	299	304	315	325
Studielåneavdrag	12	12	12	12
Sjukdomskostn.avdrag	594	591	601	602
Studieavdrag	40	40	40	40
Allmänt avdrag	1 390	1 400	1 438	1 443
Avdrag, sammanlagt	9 953	10 408	11 051	11 836
Beskattningsbar inkomst	25 924	26 027	26 755	26 864
Kalkylerad skatt	4 486	4 502	4 669	4 684
Underskottsgottgörelse mm	33	33	34	35
Övr. avdrag från skatten	346	346	346	346
Debiteras	4 107	4 123	4 289	4 303
"Förvärsinkomstören"	23 733	23 837	24 584	24 688
<i>förändring, %</i>	6,2	0,4	3,1	0,4

**Preliminär förvärvsinkomstskatteklaskyl, Mariehamn (1.000 euro)
Oktober 2003, allmänna avdraget avskaffas**

	2001	2002*	2003**	2004**
Förvärvsinkomster	196 943	206 976	212 607	216 890
<i>förändring, %</i>	5,4	5,1	2,7	2,0
Avdrag, riks-	31 901	35 187	38 402	42 498
Avdrag för inkomstens förvärvande	2 954	3 013	3 502	3 537
Förvärvsinkomstsvdrag	6 776	9 831	12 383	16 267
Grundsvdrag	1 665	1 632	1 599	1 567
Övriga svdrag	20 506	20 711	20 918	21 127
Avdrag, åländska	12 064	12 518	12 670	4 094
Resekostnadsavdrag	484	509	522	533
Studielåneavdrag	75	77	78	78
Sjukdomskostn.avdrag	3 046	3 137	3 158	3 157
Studieavdrag	326	326	326	326
Allmänt svdrag	8 133	8 469	8 586	0
Avdrag, sammanlagt	43 965	47 655	51 072	46 592
Beskattningsbar inkomst	152 978	159 320	161 535	170 298
Skattesats	16,00	16,00	16,00	16,00
Kalkylerad skatt	24 476	25 491	25 846	27 248
Underskottsgottgörelse mm	201	201	206	211
Övr. svdrag från skatten	1 277	1 277	1 277	1 277
Debiteras	22 998	24 013	24 362	25 760
"Förvärvsinkomstören"	143 738	150 081	152 261	160 998
<i>förändring, %</i>	6,2	4,4	1,5	5,7

**Prel. förvärvsinkomstskatteklaskyl, centralkommunerna (1.000 euro)
Oktober 2003, allmänna avdraget avskaffas**

	2001	2002*	2003**	2004**
Förvärvsinkomster	136 701	142 039	148 365	152 301
<i>förändring, %</i>	6,4	3,9	4,5	2,7
Avdrag, riks-	24 426	25 726	27 969	31 029
Avdrag för inkomstens förvärvande	2 207	2 251	2 592	2 635
Förvärvsinkomstsvdrag	5 610	6 747	8 527	11 423
Grundsvdrag	1 572	1 541	1 510	1 480
Övriga svdrag	15 037	15 187	15 339	15 493
Avdrag, åländska	9 694	10 007	10 337	4 533
Resekostnadsavdrag	1 946	2 026	2 112	2 168
Studielåneavdrag	38	39	40	40
Sjukdomskostn.avdrag	2 020	2 057	2 105	2 117
Studieavdrag	209	209	209	209
Allmänt svdrag	5 481	5 676	5 872	0
Avdrag, sammanlagt	34 120	35 724	38 305	35 563
Beskattningsbar inkomst	102 581	106 315	110 060	116 738
Kalkylerad skatt	16 947	17 566	18 333	19 447
Underskottsgottgörelse mm	232	232	242	249
Övr. svdrag från skatten	802	802	802	802
Debiteras	15 912	16 532	17 288	18 395
"Förvärvsinkomstören"	96 317	100 051	103 778	110 419
<i>förändring, %</i>	6,3	3,9	3,7	6,4

**Preliminär förvärvsinkomstskattekl, randkommunerna (1.000 euro)
Oktober 2003, allmänna avdraget avskaffas**

	2001	2002*	2003**	2004**
Förvärvsinkomster	64 451	67 068	69 283	71 694
<i>förändring, %</i>	4,3	4,1	3,3	3,5
Avdrag, riks-	13 089	13 602	14 657	16 113
Avdrag för inkomstens förvärvande	1 068	1 089	1 249	1 279
Förvärvsinkomstavdrag	2 757	3 186	4 017	5 377
Grundavdrag	990	970	951	932
Övriga avdrag	8 274	8 357	8 440	8 525
Avdrag, åländska	5 288	5 475	5 596	3 041
Resekostnadsavdrag	1 596	1 660	1 713	1 772
Studielåneavdrag	17	17	17	18
Sjukdomskostn.avdrag	1 099	1 121	1 135	1 151
Studieavdrag	100	100	100	100
Allmänt avdrag	2 476	2 577	2 631	0
Avdrag, sammanlagt	18 377	19 033	20 253	19 154
Beskattningsbar inkomst	46 074	48 036	49 030	52 540
Kalkylerad skatt	8 086	8 430	8 683	9 305
Underskottsgottgörelse mm	106	106	109	113
Övr. avdrag från skatten	454	454	454	454
Debiteras	7 525	7 869	8 120	8 737
"Förvärvsinkomstören"	42 882	44 843	45 849	49 338
<i>förändring, %</i>	4,6	4,6	2,2	7,6

**Preliminär förvärvsinkomstskattekl, skärgården (1.000 euro)
Oktober 2003, allmänna avdraget avskaffas**

	2001	2002*	2003**	2004**
Förvärvsinkomster	35 877	36 435	37 805	38 700
<i>förändring, %</i>	5,4	1,6	3,8	2,4
Avdrag, riks-	7 618	8 064	8 645	9 413
Avdrag för inkomstens förvärvande	553	564	651	660
Förvärvsinkomstavdrag	1 335	1 731	2 184	2 903
Grundavdrag	589	577	566	554
Övriga avdrag	5 141	5 192	5 244	5 297
Avdrag, åländska	2 335	2 347	2 405	980
Resekostnadsavdrag	299	304	315	325
Studielåneavdrag	12	12	12	12
Sjukdomskostn.avdrag	594	591	601	602
Studieavdrag	40	40	40	40
Allmänt avdrag	1 390	1 400	1 438	0
Avdrag, sammanlagt	9 953	10 408	11 051	10 393
Beskattningsbar inkomst	25 924	26 027	26 755	28 307
Kalkylerad skatt	4 486	4 502	4 669	4 936
Underskottsgottgörelse mm	33	33	34	35
Övr. avdrag från skatten	346	346	346	346
Debiteras	4 107	4 123	4 289	4 555
"Förvärvsinkomstören"	23 733	23 837	24 584	26 131
<i>förändring, %</i>	6,2	0,4	3,1	6,3